
Quantificació i gestió de l'ISD

PID_00257705

Esteban Quintana Ferrer

Temps mínim de dedicació recomanat: 4 hores

Esteban Quintana Ferrer

Doctor en Dret. Professor titular de Dret financer i tributari. Universitat de Girona.

Tercera edició: febrer 2019
© Esteban Quintana Ferrer
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	8
1. Base imposable	9
1.1. Concepte i règim d'estimació de la base imposable	9
1.2. Normes especials per a adquisicions <i>mortis causa</i>	11
1.2.1. Successió a títol universal	11
1.2.2. Successió a títol particular	20
1.3. Normes especials per a adquisicions <i>inter vivos</i>	22
1.4. Règims de determinació de la base imposable i comprovació de valors	22
2. Base liquidable	25
3. Deute tributari	34
3.1. Tarifa de l'impost	34
3.2. Acumulació	36
3.3. Coeficient multiplicador	37
3.4. Deduccions i bonificacions	39
4. Normes especials	42
4.1. Usdefruit i altres institucions	42
4.2. Repudiació i renúncia	45
5. Gestió de l'impost	46
5.1. Competència	46
5.2. Obligacions formals	46
5.3. Garanties	47
5.4. Liquidacions parcials a compte	47
5.5. Pagament	47
Activitats	49

Introducció

Coherentment amb la descripció establerta del fet imposable i amb la determinació dels obligats tributaris en l'ISD, en els termes analitzats en el mòdul anterior, la **base imposable** d'aquest impost consisteix en l'import net de l'adquisició lucrativa gravada. A aquest efecte, es considera **valor net** el valor real dels béns i els drets adquirits minorat per les càrregues i els deutes que siguin deduïbles en cada cas.

Amb aquesta finalitat, la LISD regula separatament, mitjançant normes especials, la determinació de la base imposable en les adquisicions *mortis causa* i en les transmissions lucratives *inter vivos*. Per a les primeres, utilitza criteris de quantificació diferents si el causahavent ho és d'una **quota ideal** de participació en el cabal relict (determinació del valor brut del cabal relict o massa hereditària; determinació del valor net d'aquest cabal, i determinació del valor de l'adquisició individual, per mitjà de la participació i l'adjudicació de les parts hereditàries corresponents), o si, per contra, el causahavent és adjudicatari d'uns **béns concrets** designats pel testador. En **les donacions** i les altres transmissions lucratives *inter vivos* equiparables, el valor net dels béns i els drets adquirits que constitueix la base imposable es determina deduint del valor real d'aquests béns l'import de les càrregues i els deutes deduïbles.

Atès el caràcter progressiu de la tarifa de l'impost, la LISD preveu l'**acumulació** de les adquisicions lucratives que tinguin lloc entre un mateix adquirent i un mateix transmissor dins un determinat període de temps.

En les adquisicions gravades per aquest impost, la **base liquidable** s'obté aplicant sobre la base imposable les reduccions establertes per les comunitats autònomes, la qual cosa és coherent amb el fet que som davant un impost totalment cedit a aquestes últimes. Si la comunitat autònoma no hagués regulat les reduccions o no fos aplicable als subjectes passius la normativa pròpia de la comunitat, s'hi aplicaran les reduccions previstes subsidiàriament en la LISD.

La **quota tributària** s'obté en aquest impost a partir d'una quota íntegra, sobre la qual s'aplica un **coeficient multiplicador** que es determina en funció del parentiu i del patrimoni preexistent de l'adquirent subjecte passiu de l'impost. Tant la tarifa com el coeficient multiplicador poden ser regulats per la comunitat autònoma, i en cas de no exercir aquesta competència s'han d'aplicar les disposicions subsidiàries de la LISD. Quan la subjecció a l'impost es produeixi per l'**obligació personal**, el contribuent té dret a la deducció per doble imposició internacional, les deduccions autonòmiques existents, la deducció per residència habitual a Ceuta i Melilla, i la deducció per addició de béns.

Determinació de la base imposable en l'ISD

La base imposable en l'ISD es determina pel règim d'estimació directa, sense perjudici del que l'LGT estableix respecte de l'estimació indirecta de bases.

No obstant això, cal tenir en compte que sota el títol de "**Normes especials**" es regulen en la LISD les especialitats que incumbeixen les denominades donacions especials; l'acumulació de donacions; les particions i els excessos d'adjudicació; les adquisicions quan no es troben en ple domini o quan hi concorren institucions successòries, com substitucions, reserves, fideïcomissos i institucions successòries forals, i la repudiació o la renúncia de l'herència.

Finalment, la **competència funcional** per a la liquidació de l'impost correspon a les delegacions i administracions de l'AEAT o a les oficines amb funcions anàlogues de les comunitats autònomes. A més, quant a les principals **obligacions formals**, la LISD preveu l'obligació de declarar o autoliquidar dels subjectes passius, i les obligacions a càrrec de tercers, les garanties de cobrament del deute, les liquidacions parcials a compte i el règim de pagament de l'impost.

En relació amb les qüestions relacionades amb la quantificació i la gestió de l'ISD, s'ha de tenir en consideració en tot moment que la imposició patrimonial de què forma part aquest impost ha estat objecte de cessió total a les comunitats autònomes. El sistema de finançament de les comunitats autònomes l'estableix la Llei orgànica de finançament de les comunitats autònomes (LOFCA), de 1980.

La cessió a les comunitats autònomes de la imposició patrimonial

Aquesta cessió, limitada al rendiment d'aquests impostos corresponent a cada comunitat autònoma, determinat per mitjà dels denominats punts de connexió, va tenir lloc inicialment d'acord amb la Llei 30/1983, de 28 de desembre, de cessió de tributs de l'Estat a les comunitats autònomes, i amb les lleis específiques de cessió.

Amb tot, el 1996 aquest sistema va experimentar un canvi important arran de l'Acord 1/1996, de 23 de setembre, del Consell de Política Fiscal i Financera, que va aprovar el sistema de finançament de les comunitats autònomes per al quinquenni 1997-2001. En concret, quant als tributs patrimonials cedits, inclòs l'ISD:

- a) Es va modificar el concepte de cessió, per a incloure-hi la cessió de competències normatives sobre aspectes concrets.
- b) Es va regular la possibilitat de delegar en les comunitats autònomes la gestió, la recaptació, la inspecció i la revisió dels tributs que són objecte de cessió.

Més tard, la Llei 21/2001, de 27 de desembre, per la qual es regulen les mesures fiscals i administratives del nou sistema de finançament de les comunitats autònomes de règim comú i ciutats amb estatut d'autonomia, va modificar el règim de la cessió dels impostos patrimonials a partir de l'any 2002, i va ampliar en general les competències normatives autonòmiques sobre aquests, situació que a grans trets s'ha mantingut amb la Llei 22/2009, de 18 de desembre, que regula el sistema de finançament de les comunitats autònomes de règim comú i ciutats amb estatut d'autonomia.

Els últims anys s'ha posat en dubte doctrinalment la justificació de l'ISD, i la cessió de competències normatives a les comunitats autònomes ha servit, *de facto*, per a desenvolupar **polítiques de "rebaixes" fiscals** a favor dels contri-

buenos, fins a arribar a l'absència de tributació en molts casos, especialment quan es tracta de transmissions *mortis causa* efectuades entre parents dels grups I i II, és a dir, cònjuge, ascendents i descendents.

Objectius

Amb l'estudi d'aquest mòdul, es pretenen assolir els objectius següents:

- 1.** Percebre la diferència entre les normes especials aplicables per a determinar la base imposable en les adquisicions *mortis causa* i les relatives a les transmissions lucratives *inter vivos*.
- 2.** Conèixer el mecanisme de les reduccions a la base imposable, amb la finalitat d'adequar la determinació de la base liquidable als elements subjectius i a les finalitats de política fiscal i extrafiscal que es persegueixen.
- 3.** Aprendre les regles de càlcul del deute tributari, mitjançant l'aplicació de la tarifa, el coeficient multiplicador, i les deduccions i les bonificacions.
- 4.** Examinar els elements essencials en la gestió de l'impost.

1. Base imposable

1.1. Concepte i règim d'estimació de la base imposable

La LISD designa com a base imposable l'**import net** de l'adquisició lucrativa gravada.

En concret, segons la LISD, l'import net de l'adquisició lucrativa gravada és, en cada cas, el següent¹:

⁽¹⁾Article 9 LISD.

a) En les transmissions *mortis causa*, el valor net de l'adquisició individual de cada causahavent.

b) En les donacions i altres transmissions *lucratives inter vivos* equiparables, el valor net dels béns i els drets adquirits.

c) En les assegurances de vida, les quantitats percebudes pel beneficiari. No obstant això, si es tracta d'una successió a títol universal o intestada, aquestes últimes es liquidaran **acumulant l'import a la resta dels béns** que integren l'herència del beneficiari (hereu o legatari de part alíquota), quan el causant sigui, al mateix temps, el contraent de l'assegurança individual o l'assegurat en l'assegurança col·lectiva. Si l'hereu o legatari ho és d'una cosa concreta, és a dir, no té una participació en forma de quota en la massa hereditària, la tributació és independent per la quantitat percebuda de l'assegurança.

Nota

Quan l'assegurança l'hagi contractat qualsevol dels cònjuges amb càrrec a la societat de guanys i el beneficiari sigui el cònjuge supervivent, la base imposable estarà constituïda per la meitat de la quantitat percebuda (art. 39.2 RISD).

A aquest efecte, es considera valor net el valor real dels béns i els drets adquirits minorat per les càrregues i els deutes que siguin deduïbles en cada cas. Amb aquesta finalitat, la LISD regula separadament, per mitjà de normes especials, la determinació de la base imposable en les adquisicions *mortis causa*² i en les transmissions lucratives *inter vivos*³. Nosaltres també seguirem aquest sistema en aquesta exposició.

⁽²⁾Articles 11 a 15 LISD.

⁽³⁾Articles 16 i 17 LISD.

El concepte "**valor real**" s'ha de relacionar amb la capacitat econòmica que es vol gravar en aquest impost. A aquest efecte, convé destacar que una **jurisprudència** reiterada no ha deixat de subratllar que el valor real no equival al preu d'adquisició, i que tampoc no es poden identificar els conceptes de "valor real" i de "preu" o "valor de mercat".

El valor real és un concepte no sempre fàcil de determinar, referit al valor intrínsec o objectiu del bé, que s'ha de fixar individualment en cada cas. El preu, per contra, és el resultat de l'acord de voluntats i depèn en gran manera de l'interès mostrat per l'adquisició. Quant al preu de mercat, reflecteix un valor conjuntural i és, per definició, un valor mitjà que té en compte la mesura de transaccions similars en un moment donat.

La valoració

Com es valora l'habitatge habitual en l'IP, l'ISD i l'ITPAJD?

- **IP.** D'acord amb el que disposa l'article 10.1 de la LIP, s'ha de tenir en compte el més alt dels tres valors següents: el valor cadastral, el valor comprovat per l'Administració a efectes d'altres tributs, o el preu, la contraprestació o el valor de l'adquisició.
- **ISD.** No hi ha normes específiques de valoració de l'habitatge habitual, que es valora pel valor real (art. 9 LISD). Si el subjecte passiu aplica les normes de valoració de l'IP que s'acaben d'esmentar, no són aplicables les sancions en el cas de comprovació de valors (art. 18 LISD).
- **ITPAJD.** L'habitatge habitual es valora, igual que qualsevol altre immoble, pel seu valor real (art. 10.1 TRITPAJD).

Com es valora el patrimoni empresarial en l'IP, l'ISD i l'ITPAJD?

- **IP.** L'article 11 de la LIP determina que els béns i els drets afectes a activitats empresarials es computen pel valor que resulti de la seva comptabilitat (diferència entre l'actiu real i el passiu exigible), excepte en el cas de béns immobles afectes, que es valoren segons les regles previstes per a aquest tipus de béns en l'article 10 de la LIP. A falta de comptabilitat, el mateix precepte indica que la valoració del patrimoni empresarial és la que resulti de l'aplicació de les altres normes de valoració de l'IP.
- **ISD.** No hi ha normes específiques de valoració del patrimoni empresarial (es valora pel valor real –art. 9 LISD–). Només s'indica que l'aplicació a efectes de l'ISD de les regles de valoració de la LIP, que acabem d'esmentar, determina la inaplicabilitat de sancions en cas de comprovació de valors (art. 18 LISD).
- **ITPAJD.** També es considera, com a única regla de valoració genèrica, el "valor real" del patrimoni empresarial (art. 10.1 LITPAJD).

Sense perjudici de les diferències que la llei estableix segons que es tracti de transmissions lucratives *inter vivos* o *mortis causa*, amb l'objectiu de determinar el valor net, se segueix la regla clàssica de considerar **càrregues deduïbles**, tal com succeeix en l'ITPAJD, exclusivament les càrregues o els drets reals que fan disminuir el valor veritable del bé, però no els drets reals de garantia, sense perjudici de la seva deduïblitat com a deutes.

Quant als **deutes**, només són deduïbles els del causant, i per als hereus o legataris de part alíquota, en els termes que estableix la Llei. El donatari, en canvi, només pot deduir determinats deutes si els assumeix.

Deutes i càrregues deduïbles en l'IP, l'ISD i l'ITPAJD

Constitueix un principi comú a la imposició patrimonial el fet que els drets reals de garantia no són deduïbles per a calcular el valor dels béns, sense perjudici de la seva deduïbilitat com a deutes.

En relació amb l'IP, segons l'article 25 de la LIP, els deutes es valoren pel seu nominal en la data de la meritació i només són deduïbles quan estiguin justificats. En canvi, les càrregues només són deduïbles quan redueixin el valor dels béns; per tant, no són deduïbles els drets reals de garantia, com les hipoteques.

Respecte a l'ISD, en l'àmbit de les adquisicions *mortis causa*, són deduïbles els deutes pendents de pagament del causant sempre que estiguin degudament justificats. A més, només es tenen en compte les càrregues que disminueixin realment el valor dels béns, i les hipoteques i les penyores no tenen aquesta consideració (art. 13 i 12 LISD, respectivament). En matèria de transmissions lucratives *inter vivos*, són deduïbles els deutes garantits amb drets reals que recaiguin sobre els béns transmesos, si l'adquirent ha assumit l'obligació de satisfer el deute. Igual que en el cas de les adquisicions *mortis causa*, només es tenen en compte les càrregues que disminueixin realment el valor dels béns, i les hipoteques i les penyores no tenen aquesta consideració (art. 17 i 16 LISD, respectivament).

Finalment, quant a l'ITPAJD, només són deduïbles les càrregues que restin valor als béns transmesos (i les hipoteques no tenen aquesta consideració). En canvi, no es tenen en compte els deutes, amb independència que estiguin garantits o no amb penyora o hipoteca (art. 10.1 TRLITPAJD).

Finalment, sota el títol de "Normes especials"⁴ es regulen –entre altres figures, com la renúncia o la repudiació de l'herència, les donacions especials i l'acumulació de donacions–, les particions i les adjudicacions hereditàries i, en general, la valoració i la tributació de les adquisicions de béns quan no estiguin en ple domini o hi concorrin institucions successòries com substitucions, reserves, fideïcomisos o institucions successòries forals.

⁽⁴⁾Articles 26 a 30 LISD.

1.2. Normes especials per a adquisicions *mortis causa*

Les adquisicions *mortis causa* poden tenir lloc a títol universal (herència) o a títol particular (llegat). La LISD regula com es determina la base imposable o el valor net de l'adquisició individual, la fillola o el llegat, en cada cas.

Per a determinar-ho, la LISD utilitza criteris de quantificació diferents si el causahavent ho és d'una quota ideal de participació en el cabal relict⁵; o si, per contra, és adjudicatari d'uns béns concrets designats pel testador⁶.

⁽⁵⁾Hereus i legataris de part alíquota i successió intestada.

⁽⁶⁾Hereus i legataris de béns concrets.

1.2.1. Successió a títol universal

Respecte a l'assignació del cabal hereditari en **quotes ideals** de participació, la determinació del valor de la fillola a aquest efecte de l'ISD es duu a terme per mitjà d'un complex procés de **partició hereditària**, en què la normativa fiscal afegeix una sèrie de **cauteles o correccions** a les ja complexes regles civils de la successió hereditària, les quals segueix substancialment.

En aquest procés es distingeixen tres fases:

- **Fase 1.** Valor brut de l'herència jacent + aixovar domèstic + addició de béns = valor brut del cabal relicte o massa hereditària.
- **Fase 2.** Valor brut del cabal relicte o massa hereditària – Carregues – Deutes – Despeses = Valor net del cabal relicte o massa hereditària.
- **Fase 3.** Participació i adjudicació al causahavent = valor de l'adquisició individual (tributació de possibles excessos d'adjudicació).

1) **Determinació del valor brut del cabal relicte o massa hereditària.** La determinació del valor brut del cabal relicte, una vegada coneguts els béns del causant i liquidada, si escau, la societat legal de guanys, exigeix les **operacions** següents:

a) **Valoració de l'herència jacent.** Pel que fa al valor brut de la massa hereditària, tant la liquidació de la societat legal de guanys com la determinació dels béns i els drets que integren el patrimoni del causant, també denominat **cabal relicte o massa hereditària**, es regeixen per les normes del **dret civil**. Quant a la valoració d'aquests béns i drets, consisteix a determinar-ne el **valor real**, un concepte que presenta dificultats, com ja hem vist.

El valor real l'hauran de consignar els interessats en la declaració que estan obligats a presentar, i pot ser objecte de comprovació administrativa (comprovació de valors). No obstant això, el subjecte passiu pot salvar la seva responsabilitat ajustant la seva declaració a les **regles de valoració de l'IP**⁷.

Exemple

El Sr. Rodríguez, en el moment de la seva defunció, deixa, en concepte de remuneració del treball personal, 5.500 euros reportats i no percebuts de l'empresa en la qual treballava.

En relació amb l'ISD, els 5.500 euros reportats i no percebuts de l'empresa en la qual treballava el Sr. Rodríguez s'han d'incloure com un dret de crèdit que integra la massa hereditària que han de declarar en aquest tribut els seus hereus. Així es desprèn del que preveu l'article 9.a de la LISD, segons el qual constitueix la base imposable de l'impost "en les transmissions *mortis causa*, el valor net de l'adquisició individual de cada causahavent, i s'entén com a tal el valor real dels béns i drets minorat per les càrregues i els deutes que siguin deduïbles".

En aquest sentit, la Consulta de la DGT 1755-00, de 10 d'octubre de 2000, estableix que "l'article 658 del Codi civil assenyala que «l'herència comprèn tots els béns, drets i obligacions d'una persona, que no s'extingeixin per la seva mort». És clar que en la successió a títol universal opera la transmissió a l'hereu del conjunt de relacions jurídiques del causant, excepte els drets i les obligacions que s'extingeixen per la mort d'aquest. Si bé el Codi civil no estableix de manera general quins drets són transmissibles o intransmissibles per herència, aquesta llacuna legal es pot esmenar tenint en compte que la regla general és la transmissibilitat, i que les excepcions corresponen als drets de caràcter públic, els personalíssims o lligats de manera essencial a la persona del titular i els drets patrimonials de caràcter vitalici (Tribunal Suprem 11/10/1943). Del que s'ha exposat, es deriva la necessitat d'incloure entre els drets integrants de l'herència els originats per un crèdit concedit per la causant al seu germà, l'existència del qual es recull tant en el document originari de concessió de crèdit com en el testament, en què la causant assenyala la manera com s'han de distribuir entre els hereus els diners que s'han de percebre".

Nota

Si es percep una quantitat de diners per una assegurança sobre la vida, en els supòsits en què aquesta quantitat s'assimila a una successió, aquests diners s'acumulen al valor dels béns i drets que integren la porció hereditària del beneficiari quan el causant sigui, al seu torn, el contractant de l'assegurança individual o assegurat en l'assegurança col·lectiva. Aquesta quantitat de diners es redueix a la meitat quan l'assegurança l'hagi contractat qualsevol dels cònjuges amb càrrec a la societat de guanys i el beneficiari sigui el cònjuge supervivent.

⁽⁷⁾Articles 18.2 i 4 LISD.

Així, doncs, segons la DGT, "com que el fet imposable de l'impost sobre successions és «l'adquisició de béns i drets per herència, llegat o qualsevol altre títol successori», i la base imposable «el valor real dels béns i drets adquirits, minorat per les càrregues i deutes deduïbles» (articles 3 i 9 de la Llei 29/1987, de 18 de desembre), és necessari que els subjectes passius d'aquest impost incloguin en la seva declaració tributària tots els béns i drets que integren la seva porció hereditària, i entre aquests els drets de crèdit que el causant tingui contra un tercer. Aquest centre directiu ja ha assenyalat l'obligació d'incloure dins la base imposable la part proporcional d'una sèrie de drets de crèdit que el mort tenia, com ara honoraris professionals reportats i no percebuts, o salaris pendents d'abonament (resolucions de 7/6/1989 o de 29/12/1995), argumentació que és extensible als crèdits procedents de la subscripció d'un contracte de mutu, que regulen els articles 1753 i següents del Codi civil".

I conclou la DGT indicant que "no és admissible la pràctica consistent a no incloure en la base imposable de l'impost sobre successions el valor dels drets de crèdit, i esperar-ne el cobrament efectiu per a presentar una declaració complementària, ja que cada causant ha d'incloure en la declaració tributària que ha de presentar en el termini de sis mesos comptats des de la defunció del causant el valor total dels béns i drets adquirits, sense establir excepcions derivades del seu cobrament posterior".

b) Incorporació de l'aixovar domèstic. La LISD estableix el següent⁸:

"L'aixovar domèstic forma part de la massa hereditària i es valora en un 3 per cent de l'import del cabal relict del causant, tret que els interessats assignin a aquest aixovar un valor superior o en provin fefaentment la inexistència o que el seu valor és inferior al que resulti d'aplicar-hi el percentatge esmentat".

⁽⁸⁾ Article 15 LISD.

Nota

La LISD no defineix l'aixovar domèstic, de manera que la doctrina considera que cal atènyer-se al concepte d'aixovar domèstic que incorpora la LIP.

En definitiva, com aclareix l'article 34 del RISD, tret que els interessats acreditin la seva inexistència, la norma presumeix que l'aixovar domèstic forma part de la massa hereditària, de manera que, si no s'inclou en l'inventari de béns, ho haurà d'afegir d'ofici l'oficina gestora. Pel que fa al seu valor, serà el que resulti de l'aplicació del percentatge, tret que se'n declari un valor superior o es provi fefaentment que el seu valor és inferior. Per a calcular l'aixovar domèstic **no s'han d'incloure en la base** que forma la massa hereditària els béns addicionats, les donacions acumulades i l'import de les quantitats que procedeixin d'assegurances sobre la vida contractades pel causant si l'assegurança és individual, o l'import de les assegurances col·lectives en què figurei com a assegurat aquest últim subjecte. Finalment, la base sobre la qual cal aplicar el 3% per al càlcul de l'aixovar domèstic és l'import total del cabal relict, concebut com el conjunt total de béns i drets inclosos en la massa hereditària, és a dir, el valor real dels béns i drets pertanyents al causant, minorat per les càrregues i els gravàmens deduïbles d'acord amb la LISD, però sense tenir en compte els deutes del causant (resolució vinculant de la Direcció General de Tributs, V0832-17, de 4 d'abril de 2017).

El supòsit del cònjuge supervivent

El valor que resulti de l'aplicació del coeficient de l'article 15 de la LISD s'ha de minorar en el dels béns que cal lliurar al cònjuge supervivent per disposició de l'article 1321 del Codi civil o les disposicions anàlogues de dret foral (roba, mobiliari i objectes que constitueixin el parament de l'habitatge habitual comú, excepte joies, objectes artístics històrics o de gran valor), el valor del qual es fixa en el 3% del valor cadastral de l'habitatge habitual del matrimoni, tret que els interessats provin un valor superior d'aquest.

Cònjuge supervivent i tributació en l'ISD

En la Consulta de la DGT 1412-04, de 14 de juliol de 2004, en el supòsit del fet plantejat es produeix la dissolució de la societat de guanyos després de la defunció d'un dels cònjuges i es pretén adjudicar al cònjuge que sobreviu el 50% de l'habitatge habitual, l'usdefruit del segon habitatge i la totalitat dels dipòsits bancaris i valors mobiliaris; mentre que als fills es pretén adjudicar-los el 50% restant de l'habitatge habitual i la nua propietat del segon habitatge, que es valora per un import idèntic al de la suma dels dipòsits bancaris

i els valors mobiliaris. La qüestió que es planteja és la tributació del segon habitatge en aquest cas.

Com a pas previ, la DGT es refereix al tema de la liquidació de la societat de guanys i conclou que, si l'habitatge està integrat en la porció del patrimoni resultant de la liquidació de la societat de guanys del cònjuge mort, l'acceptació per part dels hereus (el cònjuge i els fills) està subjecta a l'impost sobre successions i donacions. En canvi, si s'integra en la porció del cònjuge supervivent, no està subjecta, evidentment, a cap impost (ni impost sobre successions i donacions ni impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats), ja que no hi ha cap transmissió patrimonial. Ara bé, si solament la nua propietat de l'habitatge s'integra en la porció del cònjuge supervivent, sí que es produeix una adquisició *mortis causa* per part dels hereus subjecta a l'impost sobre successions i donacions.

D'altra banda, la DGT sosté que si en dissoldre's la societat de guanys es produeix un excés d'adjudicació a favor d'un cònjuge (com sembla succeir en el supòsit de fet), l'excés està subjecte a l'impost sobre transmissions patrimonials oneroses, si la transmissió té caràcter oneros, o a l'impost sobre successions i donacions, si té caràcter lucratiu.

Com es desprèn de la consulta, hi ha qüestions que no estan regulades pel dret financer i tributari, com és el supòsit de la liquidació de la societat de guanys, per la qual cosa en aquests casos s'ha de remetre a la regulació corresponent, com és l'article 1404 del Codi civil. Però una vegada aclarida la titularitat civil dels béns després de la liquidació de la societat de guanys, la normativa aplicable és la tributària. I una operació transcendental per a determinar la subjecció (o la no subjecció) d'un fet, acte o negoci a tributació per un impost o per un altre és la de la seva qualificació: determinar si es produeix una transmissió patrimonial, una acceptació d'un bé a títol d'herència, etc.

c) Addició de béns a la massa hereditària, si escau, pel joc de les presumpcions legals corresponents. Amb la finalitat d'evitar pràctiques elusives de la progressivitat de l'impost, com les denominades **bestretes d'herència**, en les adquisicions *mortis causa* i per a determinar la participació individual de cada causahavent, l'article 11 de la LISD presumeix que formen part del cabal hereditari determinats béns i drets que han estat objecte de transmissió en un període anterior si hi concorren determinades circumstàncies, tret que es pugui provar l'onerositat de la transmissió.

Es presumeix que formen part del cabal hereditari:

- Els béns de tot tipus que **fins a un any abans de la mort figurin a nom del causant**, tret que es provi fefaentment que van ser transmesos i que estan en poder d'una persona diferent d'un hereu, legatari, parent de tercer grau o cònjuge de qualssevol d'aquests últims o del causant. Es presumeix que els efectes van pertànyer al causant quan figuraven al seu nom en dipòsits, comptes corrents o d'estalvi, préstecs amb garantia o en altres contractes similars, o bé inscrits al seu nom en els amillaraments, cadastres, registres fiscals, registres de la propietat o altres de caràcter públic. Aquesta addició, finalment, afecta tots els causahavents en la mateixa proporció en què siguin hereus, excepte en cas que es produeixi la prova fefaent esmentada, de manera que llavors la persona adquirent dels béns adquirirà la condició d'hereu o legatari⁹.

⁽⁹⁾Article 25 RISD.

⁽¹⁰⁾Article 26 RISD.

Nota

No obstant això, aquesta presumpció queda desvirtuada mitjançant la justificació suficient que en el cabal figuren inclosos el metàl·lic o altres béns subrogats en el lloc dels desapareguts amb un valor equivalent.

- Els béns i els drets que **durant els tres anys anteriors a la mort hagin estat adquirits a títol onerós en usdefruit pel causant** i en nua propietat per alguna de les persones esmentades en el número anterior. L'addició realitzada a l'empara d'aquesta presumpció perjudica exclusivament l'adquirent de la nua propietat, al qual se li liquida per l'adquisició *mortis causa* del ple domini del bé o el dret de què es tracti, i la pràctica d'aquesta liquidació exclou la que hauria correspost per la consolidació del ple domini¹⁰.
- Els béns i els drets transmesos pel causant **durant els quatre anys anteriors a la seva mort, dels quals es reserva l'usdefruit o qualsevol altre dret vitalici**, excepte quan es tracti d'assegurances de renda vitalícia concertades amb entitats dedicades legalment a aquest tipus d'operacions. Aquesta addició perjudica exclusivament l'adquirent de la nua propietat, que es considera legatari si és una persona diferent d'un hereu i al qual es liquida per l'adquisició *mortis causa* del ple domini del bé o el dret de què es tracti, de manera que, com en el cas anterior, se n'exclou la liquidació que hauria correspost per la consolidació del ple domini¹¹.
- **Els valors i els efectes dipositats** els resguards dels quals s'hagin endossat, si abans de la mort de l'endossant no s'han retirat o no s'ha deixat constància de l'endós en els llibres del dipositari, i els **valors nominatius** que igualment hagin estat objecte d'endós, si la transferència no s'ha fet constar en els llibres de l'entitat emissora també abans de la mort del causant. Aquesta addició afecta exclusivament l'endossatari dels valors, que és considerat legatari si no té la condició d'hereu¹².

A totes aquestes addicions de béns són aplicables tres regles generals:

- Les presumpcions s'apliquen sense perjudici de la procedència de les presumpcions de titularitat o cotitularitat que contenen l'LGT i la LIP¹³.
- Si els interessats rebutgen la incorporació al cabal hereditari de béns i drets en virtut de les presumpcions assenyalades, s'exclourà el valor d'aquests de la base imposable fins a la resolució definitiva en via administrativa de la qüestió suscitada.

⁽¹¹⁾Article 27 RISD.

⁽¹²⁾Article 28 RISD.

Nota

Aquesta presumpció no té lloc quan consti d'una manera suficient que el preu o l'equivalència del valor dels béns o els efectes transmesos s'ha incorporat al patrimoni del venedor o el cedent i figura en l'inventari de la seva herència, que s'ha de tenir en compte per a la liquidació de l'impost, o si es justifica suficientment que la retirada de valors o efectes o la presa de raó de l'endós no s'ha pogut verificar abans de la defunció del causant per causes independents de la voluntat d'aquest i de l'endossatari.

⁽¹³⁾Article 11.4 LISD.

- Si la quota de l'ISD corresponent als béns addicionats, aplicant-hi el tipus mitjà efectiu de l'impost, és superior a la satisfeta en concepte d'ITPAJD per la transmissió onerosa, aquesta última es dedueix del que correspongui satisfer per l'ISD¹⁴; en cas contrari, no té lloc aquesta addició de béns¹⁵.

⁽¹⁴⁾Article 11.3 LISD.

⁽¹⁵⁾Article 29 RISD.

2) **Determinació del valor net del cabal relict o massa hereditària.** La determinació del valor net d'aquest cabal es calcula a partir de la deducció del passiu de l'herència (càrregues i deutes) i de determinades despeses.

Pel que fa a la deducció de passiu i despeses, del valor real de la massa hereditària bruta es dedueixen les **càrregues o gravàmens**, de naturalesa perpètua, temporal o redimible, que apareguin directament establertes sobre els béns i que disminueixin aquest valor, com **els censos i les pensions**, en els termes que indica l'article 31 del RISD, sense que mereixin aquesta consideració les càrregues que constitueixin una obligació personal de l'adquirent ni les que, com **les hipoteques i les penyores**, no comportin una disminució del valor del que s'ha transmès, sense perjudici, si escau, que els deutes que garanteixin puguin ser deduïts.

A efectes de la deducció, el **valor del cens** és el valor del capital que s'ha de lliurar per a la seva redempció segons la normativa civil, mentre que el **valor de les pensions** s'obté capitalitzant-les a l'interès bàsic del Banc d'Espanya i prenent del capital resultant la part que, segons les regles per a valorar els usdefruits, correspongui a l'edat del pensionista, si la pensió és vitalícia, o a la durada de la pensió, si aquesta és temporal, de manera que en extingir-se aquesta l'adquirent del bé està obligat a pagar l'impost corresponent al capital deduït, segons el tipus de gravamen vigent en el moment de la constitució de la pensió.

Càlcul de la massa hereditària bruta

El valor real de la massa hereditària bruta es configura pel cabal relict, més l'aixovar domèstic i, si escau, els béns addicionats, tal com hem tingut ocasió d'indicar.

Nota

Quan en els documents no consti expressament la durada de la càrrega o el gravamen deduïbles, es considera il·limitada.

En segon lloc, també són deduïbles **els deutes** del causant que resultin prou acreditats i que no siguin a favor dels hereus o dels legataris de part alíquota i dels cònjuges, ascendents o descendents o germans dels cònjuges, encara que renunciïn a l'herència. Especialment, són deduïbles els **deutes tributaris** (estats, autonòmics o locals) i de la **Seguretat Social**, si són satisfets pels hereus, els marmessors o els administradors del cabal hereditari, encara que corresponguin a liquidacions practicades després de la mort.

Acreditació dels deutes

L'acreditació dels deutes es pot efectuar mitjançant una sentència judicial ferma, un document públic o privat que reuneixi els requisits de l'article 1227 del Codi civil, o, en general, mitjançant qualsevol justificació de la seva existència, i, en tot cas, l'Administració pot exigir que el deute sigui ratificat en un document públic pels hereus, amb la compareixença del creditor.

Evidentment, quan per disposició del testador el pagament d'un deute quedi a càrrec d'un dels causahavents, la deducció únicament beneficia aquesta persona¹⁶.

Cal indicar que, si apareixen deutes del causant que es posen de manifest després que s'hagi ingressat l'ISD, s'articula un procediment de devolució, sense interessos de demora, de la porció de l'impost que correspon a l'import del deute no deduït, i s'entén com a tal la diferència que hi ha entre la quantitat ingressada i la que s'hauria ingressat si s'hagués deduït l'import d'aquest deute en practicar la liquidació o autoliquidació. Aquesta devolució no és procedent si han transcorregut quatre anys des de la data de finalització del termini de presentació o liquidació de l'impost.

Dret a la devolució

Per a exercir aquest dret a la devolució, els interessats han de presentar un escrit davant l'oficina que hagi practicat la liquidació o tramitat l'autoliquidació, sol·licitant la rectificació corresponent i adjuntant-hi els documents acreditatius de l'existència del deute o del pagament d'aquest fet després de l'ingrés de l'impost.

Com a despeses deduïbles, la LISD només preveu, amb una justificació prèvia, les següents¹⁷:

- a) **les despeses de caràcter litigiós** ocasionades per la testamentaria o l'*abintestat*, en interès comú dels hereus, incloses les despeses d'arbitratge i exceptuant-ne les relatives a l'administració del cabal relicte;
- b) **les despeses justificades** d'última malaltia, enterrament i funeral (aquests dos últims han de guardar la deguda proporció amb el cabal hereditari, d'acord amb als usos i costums de cada localitat).

Nota

La sentència 1103/2014 del Tribunal Superior de Justícia de Madrid ha assenyalat que "la Llei de l'impost sobre successions i donacions prohibeix la deducció de deutes quan el creditor és l'hereu o un parent, la qual cosa que té l'explicació i la finalitat d'evitar actuacions elusives que tendeixen a minorar ficticiament la base imposable. Entenem que la previsió anterior resulta també d'aplicació quan el deute s'ha contractat amb una societat en què els accionistes són els hereus, ja que, en definitiva, a l'efecte d'aplicació de l'article esmentat, no difereix en res el reconeixement o la documentació d'un deute per part d'un o diversos hereus com a persona física del que resulta de la suma de voluntats d'aquells mateixos hereus mitjançant l'òrgan social corresponent".

⁽¹⁶⁾Article 24.2 RISD.

⁽¹⁷⁾Article 14 LISD.

3) Determinació del valor de l'adquisició individual. Aquest valor es calcula per mitjà de la partició i l'adjudicació de les parts hereditàries corresponents (filloles).

Pel que fa a l'adjudicació de la participació individual, per a evitar pràctiques elusives de la progressivitat de l'impost mitjançant l'adjudicació particional de béns concrets, l'article 27 de la LISD considera, a efectes d'aquest impost, que les particions i les adjudicacions s'han dut a terme amb estricta igualtat (ficció d'igualtat) i d'acord amb les normes reguladores de la successió, siguin quines siguin les participacions i les adjudicacions que els interessats efectuïn, i tant si els béns estan subjectes al pagament de l'impost com si no. Això significa que, com a regla general, cada causahavent tributa en relació amb la seva quota ideal, siguin quins siguin els béns rebuts.

Aquesta norma tributària pot provocar situacions en què el valor dels béns i els drets realment adjudicats en la partició individual superi el valor dels béns i els drets que es corresponen amb la quota ideal del causahavent, cosa que dóna lloc als denominats "excessos d'adjudicació". Aquests excessos es poden produir mitjançant una declaració del mateix contribuent o com a resultat de l'activitat de comprovació per part de l'Administració tributària:

a) Quan el valor declarat de la participació individual o el llegat sigui superior al que correspon com a quota ideal, es liquida l'excés d'adjudicació a favor del beneficiari, d'acord amb l'ITPAJD, i sense perjudici de la no-subjecció dels denominats obligatoris, és a dir, els excessos d'adjudicacions de béns indivisibles o aquells en què es té interès en la seva conservació íntegra, segons el Codi civil.

b) Els augments que resultin de la comprovació de valors es prorrogegen entre els diferents adquirents o hereus, tret que corresponguin a béns que hagin estat objecte d'atribució específica per part del testador, o s'hagin adjudicat en un concepte diferent del d'herència (llegat). En aquest cas, es liquida l'ITPAJD, en concepte d'excés d'adjudicació, quan el valor comprovat de l'adjudicat a un dels hereus excedeixi el 50% del valor que li correspondria en virtut del seu títol, tret que els valors declarats siguin iguals o superiors als que resultarien de l'aplicació de les regles de l'IP.

Exemple

El Sr. Martínez mor i deixa un fill de 25 anys amb una minusvalidesa del 40%. Al fill li dóna en herència un habitatge valorat en 250.000 euros i un dipòsit en una entitat financera amb un saldo de 60.000 euros. A més, el Sr. Martínez tenia contractada una assegurança de vida, el beneficiari de la qual era el seu fill, per un import de 150.000 euros. Tenint en compte que no hi ha aixovar domèstic, calculeu la base imposable de l'ISD.

Respecte a la base imposable de l'impost, assenyala l'article 9 que aquesta està constituïda:

a) en les transmissions *mortis causa*, pel valor net de l'adquisició individual de cada causahavent, entenen com a tal el valor real dels béns i els drets minorat per les càrregues i els deutes que hi siguin deduïbles; [...];

b) en les assegurances sobre la vida, per les quantitats percebudes pel beneficiari. Les quantitats percebudes per raó d'assegurances sobre la vida es liquiden acumulant-ne l'import al de la resta dels béns i els drets que integren la porció hereditària del beneficiari quan el causant sigui, al seu torn, el contractant de l'assegurança individual o l'assegurat en l'assegurança col·lectiva.

Per tant, en el nostre cas, la base imposable de l'ISD del fill del Sr. Martínez està formada pel valor de l'habitatge, el valor del dipòsit en l'entitat financera i el valor de l'assegurança de vida. És a dir: $250.000 + 60.000 + 150.000 = 460.000$ euros.

Aquesta base imposable no es veu minorada en cap altre concepte, ja que, segons l'enunciat, no hi ha càrregues ni deutes ni despeses. Tampoc s'hi suma l'aixovar domèstic, sempre que se'n provi fefaentment la inexistència.

Exemple

L'Anselm ha rebut una herència. Les dades que s'han de tenir en compte a efectes de la liquidació de l'ISD són les següents:

1) Valor real dels béns i els drets de causant:

- Habitatge habitual: 100.000 euros.
- Accions d'una societat anònima: 30.000 euros.
- Vaixell d'esbarjo: 50.000 euros.
- Dipòsits bancaris: 30.000 euros.

2) Aixovar domèstic: 5.000 euros.

3) Béns addicionables: 20.000 euros.

4) Càrregues i gravàmens (dret d'usdefruit d'en Jordi sobre l'habitatge): 15.000 euros.

5) Deutes del causant: 3.000 euros.

6) Despeses de funeral: 5.000 euros.

El causant ha nomenat hereus universals a parts iguals l'Anselm i la seva germana Eva (50% cadascun). Al primer li ha estat adjudicat l'habitatge habitual i a la segona la resta dels béns i drets (accions, vaixell i dipòsits bancaris).

Més endavant, l'Administració ha comprovat el valor dels béns i els drets transmesos en l'herència i ha establert que el valor real del vaixell és de 60.000 euros.

Tenint en compte que tant el causant com els causahavents són residents a Espanya, determineu quina és la base imposable de l'ISD de l'Anselm i de l'Eva i indiqueu quines conseqüències pot comportar l'existència d'excessos d'adjudicació.

La base imposable de les transmissions *mortis causa* en l'ISD és el valor net de l'adquisició individual de cada causahavent, entenen com a tal el valor real dels béns i els drets minorat per les càrregues i els deutes que hi siguin deduïbles, com també per determinades despeses, d'acord amb les prescripcions que preveuen els articles 9 a 15 de la LISD i 22 a 34 del RISD.

En aquest supòsit som davant un cas de transmissió hereditària per quotes ideals, i no de transmissió hereditària de béns concrets. Per tant, el primer que hem de fer és calcular la base imposable de l'Anselm i de l'Eva:

1) Valor real dels béns i els drets del causant: 100.000 (habitatge habitual) + 30.000 (accions) + 50.000 (vaixell) + 30.000 (dipòsits bancaris) = 210.000 euros.

2) Al valor real dels béns i els drets (210.000) s'ha de sumar l'aixovar domèstic (art. 15 LISD i 34 RISD) i els béns addicionals (art. 11 LISD i 25 a 29 RISD), i el resultat és la massa hereditària o patrimoni (art. 23 RISD): 210.000 + 5.000 + 20.000 = 235.000 euros.

3) La massa hereditària neta s'obté a continuació restant de la massa hereditària (235.000) les càrregues i els gravàmens deduïbles (art. 12 LISD i 31 RISD), els deutes deduïbles (art. 13 LISD i 32 RISD) i les despeses deduïbles (art. 14 LISD i 33 RISD): 235.000 – 15.000 – 3.000 – 5.000 = 212.000 euros.

4) Participació (quota ideal): la base imposable de cada hereu (ficció d'igualtat) és de 106.000 (Anselm) i 106.000 (Eva), és a dir, el 50% de la massa hereditària neta per a cadascun, seguint la voluntat del causant expressada en el testament.

Com es pot comprovar de la simple contrastació de dades, en aquest supòsit es produeix un excés d'adjudicació en la declaració. Això és així perquè l'Eva ha rebut béns amb un valor de 110.000 euros (accions, vaixell, dipòsits), i la seva base imposable és només de 106.000 euros. Hi ha un excés d'adjudicació de 4.000 euros (110.000 – 106.000). L'excés no tributarà si fossin béns indivisibles, però en el nostre cas això no passa i, per tant, l'Eva ha de satisfer l'ITPAJD, si ha pagat una compensació en metàl·lic a l'Anselm, o l'ISD, en concepte de donació, si no hi ha hagut cap pagament compensatori per l'excés d'adjudicació (4.000 euros), d'acord amb els articles 27.3 de la LISD i 56.3 del RISD.

Posteriorment, es produeix un excés d'adjudicació per comprovació de l'Administració que afecta el vaixell adjudicat a l'Eva. La diferència és de 10.000 euros (60.000 de valor comprovat – 50.000 de valor declarat). Aquesta quantitat s'ha de prorratejar entre els dos hereus (l'Anselm i l'Eva) en proporció a les seves quotes (50%), segons ordenen els articles 27.1 de la LISD i 56.1 del RISD. Per tant, la base imposable després de la comprovació és: Anselm: 106.000 + (50% de 10.000) = 111.000 euros.
Eva: 110.000 + (50% de 10.000) = 115.000 euros.

Com que el valor de tots els béns adjudicats a l'Eva (30.000 + 60.000 + 30.000 = 120.000) no excedeix de més del 50% del valor de la seva quota de participació (115.000), l'excés d'adjudicació provinent de la comprovació de l'Administració no tributa per l'ITPAJD (art. 27.3 LISD i 56.4 RISD).

1.2.2. Successió a títol particular

Respecte a l'adjudicació per part del testador de béns i drets concrets a hereus i legataris, constitueix la base imposable de l'ISD el valor real dels béns o els drets rebuts, menys l'import de les càrregues i els deutes que siguin deduïbles¹⁸.

D'acord amb l'article 24.2 del RISD, quan els béns afectats per una càrrega hagin estat atribuïts pel testador a favor d'una persona determinada o quan, per disposició d'aquest, el pagament del deute quedi a càrrec d'un dels causahavents, la deducció afecta només la persona o el causahavent de què es tracti. Ara bé, en el cas dels deutes, si el testador no ha atribuït a l'hereu o legatari de cosa concreta el pagament d'un deute concret, la deducció de **deutes** només és procedent respecte als **llegats de part alíquota**, però no respecte als que atribueixin béns determinats, per la qual cosa només els hereus d'una cosa concreta es poden deduir un deute en la proporció que presentin els béns i els drets adquirits en relació amb el total dels béns i drets del causant.

⁽¹⁸⁾ Lletra a de l'article 9 LISD i article 22 RISD.

El que sí que resulta més clar és que, en la successió a títol particular, tant si es tracta d'un hereu com d'un legatari, no existeix la possibilitat de deduir despeses, previstes exclusivament per a les adquisicions a títol universal.

Finalment, **no afecten** la determinació de la base imposable de la successió a títol particular ni l'aixovar **domèstic** ni l'addició **de béns**, tret que l'hereu o el legatari de béns i drets concrets tingui atribuïda, a més, una quota de participació en la resta del cabal relict –en aquest cas, l'afecta la valoració de l'aixovar en proporció a la seva quota–, o estigui involucrat en alguna de les presumpcions que provoquen l'addició de béns. Per contra, **sí que són aplicables** a aquests subjectes, com a regla general, el règim de tributació dels **excessos d'adjudicació** com a resultat de la comprovació administrativa, excepte lògicament pel que fa a la regla del prorrateig.

Exemple

En el moment de la seva defunció, l'any X, el Sr. López era propietari d'un pis que utilitzava com a habitatge habitual, valorat en 480.000 euros. També era propietari d'un xalet valorat en 300.000 euros, que havia adquirit feia dotze anys per un preu de 50.000 euros, i per a l'adquisició dels quals havia sol·licitat un préstec, garantit per una hipoteca de 30.000 euros. El préstec hipotecari encara no havia estat amortitzat en el moment de la defunció, i encara quedaven per pagar 3.000 euros. El Sr. López posseïa així mateix un capital a termini fix de 30.000 euros. El Sr. López, vidu en el moment de la seva defunció, tenia atorgat testament en favor dels seus dos únics fills, en Joan i en Josep. En aquest testament també estava disposat un llegat en favor de la seva neboda, la Maria, per un import de 24.000 euros. Així mateix, tenia contractada una assegurança de vida per un import de 120.000 euros, el beneficiari de la qual era el seu fill Joan, amb qui va conviure els seus últims anys. Pocs mesos abans de la seva defunció, el Sr. López cedeix al seu fill Joan un pis de la seva propietat, valorat en 90.000 euros, import que no és en realitat pagat, encara que sí que es liquida l'impost sobre transmissions patrimonials, per un import de 6.310 euros. Finalment, el deute per l'IRPF del Sr. López per l'exercici X-1 puja a 4.200 euros. Quin serà l'import de la base imposable de cadascun dels subjectes passius de l'ISD?

La base imposable de la Maria, la neboda del Sr. López, és de 24.000 euros, sense afectar-hi les normes referents a l'aixovar domèstic (art. 23.2 RISD).

La base imposable d'en Joan està formada pels imports següents: la meitat de l'habitatge habitual del Sr. López ($480.000 / 2 = 240.000$ euros); la meitat del xalet ($300.000 / 2 = 150.000$ euros); la meitat del capital a termini fix ($30.000 / 2 = 15.000$ euros); l'aixovar domèstic, que es valora en el 3% de l'import del cabal relict del causant, sense incloure-hi ni les assegurances de vida ni els béns addicionats, segons els articles 15 de la LISD i el 34.3 del RISD (12.150 euros); l'import de l'assegurança de vida (120.000 euros), i el pis cedit mesos abans de la defunció (90.000 euros), ja que es tracta d'un supòsit d'addició de béns, segons l'article 11.1.a de la LISD.

A tot això cal restar, segons l'article 13 de la LISD, la meitat del deute pendent del préstec ($3.000 / 2 = 1.500$ euros), ja que l'import de la càrrega hipotecària no es té en compte; i la meitat del deute de l'IRPF ($4.200 / 2 = 2.100$ euros). Igualment, s'ha de restar la meitat del llegat de la Maria ($24.000 / 2 = 12.000$ euros). Per tant, la base imposable d'en Joan és de 611.550 euros.

Finalment, la base imposable d'en Josep està formada pels imports següents: la meitat de l'habitatge habitual del Sr. López ($480.000 / 2 = 240.000$ euros); la meitat del xalet ($300.000 / 2 = 150.000$ euros); la meitat del capital a termini fix ($30.000 / 2 = 15.000$ euros), i l'aixovar domèstic (12.150 euros). A tot això cal restar, segons l'article 13 de la LISD, la meitat del deute pendent del préstec ($3.000 / 2 = 1.500$ euros) i la meitat del deute de l'IRPF ($4.200 / 2 = 2.100$ euros). Igualment, s'ha de restar la meitat del llegat

de la Maria (24.000 / 2 = 12.000 euros). De manera que la base imposable d'en Josep és de 401.550 euros.

1.3. Normes especials per a adquisicions *inter vivos*

En les donacions i les altres transmissions lucratives *inter vivos* equiparables, el valor net dels béns i drets adquirits que constitueix la base imposable es determina deduint del valor real d'aquests béns l'import de les càrregues i els deutes deduïbles.

L'especialitat, en aquest cas, és donada pels **deutes que es consideren deduïbles** i que es limiten, segons l'article 17 de la LISD i els articles 37 i 95 del RISD:

"[a] les que estiguin garantides amb drets reals que recaiguin sobre els mateixos béns transmesos, en cas que l'adquirent hagi assumit fefaentment l'obligació de pagar el deute garantit".

No obstant això, cal precisar que si **després d'ingressat l'impost** l'adquirent *mortis causa* acredita fefaentment, dins el termini de cinc anys comptats des del dia en què ha finalitzat el termini disposat per a la presentació del document, que **ha pagat el deute**, tindrà dret a la **devolució** de la porció d'impost que correspon al deute pagat per ell¹⁹.

⁽¹⁹⁾Articles 37.2 i 95 RISD.

1.4. Règims de determinació de la base imposable i comprovació de valors

La base imposable en l'ISD es determina pel règim d'estimació **directa**, sense perjudici del que l'LGT estableix respecte de l'estimació indirecta de bases.

Quant a la **comprovació de valors**, que afecta el valor real que els interessats estan obligats a declarar (en cas d'incompliment, aquests subjectes disposen de 10 dies per a esmenar l'omissió, amb caràcter previ a la imposició de la sanció corresponent), importa destacar-ne tres aspectes:

- a) L'absència de notificació independent del resultat de la comprovació de valors, excepte en el cas de les donacions, respecte als transmissors.
- b) La possibilitat que té el declarant d'evitar la seva responsabilitat, utilitzant les regles de valoració de la LIP.
- c) L'eficàcia del valor comprovat en l'IP.

D'altra banda, per a comprovar valors l'Administració pot utilitzar diferents criteris:

- Capitalització o imputació de rendiments al percentatge que la llei de cada tribut assenyali.

- Estimació per referència als valors que figurin en els registres oficials de caràcter fiscal. Aquesta modalitat de valoració s'aplica, per exemple, als béns immobles i als vehicles. En el primer cas, són les administracions tributàries autonòmiques les que fixen mitjançant instruccions el valor dels immobles a partir del seu valor cadastral, als quals s'apliquen diferents coeficients en funció de l'antiguitat de l'actualització dels valors que fa la Direcció General del Cadastre. Pel que fa als vehicles, el Ministeri d'Hisenda publica cada any una ordre amb la determinació del valor de cada vehicle, per mitjà d'una llista amb marques i models i tenint també en compte l'antiguitat. Aquesta valoració, disponible a les pàgines web tributàries de les administracions estatal i autonòmiques, vincula l'Administració, però no el subjecte passiu, que tan sols és obligat a computar el "valor real" dels béns immobles i dels vehicles. Amb tot, en la pràctica, la fixació d'aquests valors administratius a l'efecte de comprovació inverteix la càrrega de la prova, de manera que el subjecte passiu és qui ha de demostrar en un procediment de gestió o inspecció que el valor real del bé adquirit per herència o llegat és inferior al valor fixat en la normativa administrativa. Finalment, la STS de 19 de juny de 2018 ha relativitzat l'efectivitat d'aquest mètode de valoració dels béns immobles, a l'efecte de l'ITPAJD que utilitza l'Administració tributària, en estimar que aquest mètode no és idoni ni adequat per calcular el valor real que exigeix la LITPAJD, si no es complementa amb una comprovació directa de l'Administració de l'immoble concret sotmès a valoració.
- Preus mitjans en el mercat.
- Cotitzacions en mercats nacionals i estrangers.
- Dictamen de perits de l'Administració.
- Qualsevol altre mitjà que es determini en la llei pròpia de cada tribut.

Finalment, el resultat de la comprovació de valors el contribuent el pot oposar promovent el procediment de **taxació pericial contradictòria**²⁰.

⁽²⁰⁾Articles 50 LGT i 98 RISD.

Quin és el règim de la comprovació de valors que estableix la normativa de l'IP, l'ISD i l'ITPAJD?

- **IP.** L'article 27 de la LIP no estableix un règim específic de comprovació de valors per part de l'Administració, però sí que limita l'aplicació del procediment de taxació pericial contradictòria de l'LGTT que el subjecte passiu pot promoure. En concret, aquest precepte només admet la utilització de la taxació pericial contradictòria en tres casos: joies, pells de caràcter sumptuari i vehicles, embarcacions i aeronaus, excepte quan es faci ús de les taules de valoració de vehicles usats aprovades pel Ministeri d'Hisenda (art. 18 LIP); objectes d'art i antiguitats (art. 19 LIP), i altres béns i drets de contingut econòmic (art. 24 LIP).
- **ISD.** L'article 18 de la LISD remet al règim de la comprovació de valors de l'LGTT, i hi afegeix dues normes: que el valor real declarat pel contribuent preval sobre el valor comprovat si el primer és superior; i que si el contribuent utilitza les regles de valoració de l'IP no serà sancionat en cas que el valor comprovat sigui superior al valor declarat, encara que el valor comprovat tindrà efectes en les posteriors declaracions de l'IP que presenti.
- **ITPAJD.** L'article 46 de la LITPAJD recull les mateixes normes que l'article 18 de la LISD, i hi afegeix que el contribuent pot impugnar el valor comprovat, quan aquest sigui superior al declarat, en els terminis de reclamació de les liquidacions que tinguin en compte els nous valors, i que els nous valors es notificaran també als transmissors

quan puguin tenir per a aquests subjectes repercussions tributàries, a fi que puguin reclamar o demanar una taxació pericial contradictòria, de manera que l'estimació de la reclamació o de la correcció del valor a favor del transmitent beneficia també els subjectes passius de l'ITPAJD (adquirents).

2. Base liquidable

En les adquisicions gravades per aquest impost, la base liquidable s'obté aplicant sobre la base imposable les reduccions establertes per les comunitats autònomes²¹.

⁽²¹⁾Article 20 LISD.

En els casos de les adquisicions *mortis causa* i quantitats derivades d'assegurances de vida, si la comunitat autònoma no ha regulat les reduccions sobre la base imposable de l'impost o no és aplicable als subjectes passius la normativa pròpia de la comunitat, s'hi aplicaran les reduccions següents amb caràcter subsidiari:

1) **Mínim exempt** d'acord amb **el parentiu i l'edat** de l'adquirent segons les taules de la lletra *a* de l'article 20.2 LISD, incrementat en una quantitat fixa en cas d'incapacitat.

Les taules de la lletra *a* de l'article 20.2 de la LISD

La lletra *a* de l'article 20.2 LISD estableix quatre grups de contribuents en funció de l'edat i el parentiu i correspon a cada grup una quantitat de reducció de la base imposable diferent:

- **Grup I.** Descendents i adoptats menors de 21 anys: reducció de 15.956,87 euros, més 3.990,72 euros per cada any menor de vint-i-un que tingui el causahavent, sense que la reducció pugui excedir els 47.858,59 euros.
- **Grup II.** Descendents i adoptats de 21 anys o més, cònjuges, ascendents i adoptants: 15.956,87 euros.
- **Grup III.** Col·laterals de segon i tercer grau, ascendents i descendents per afinitat: 7.993,46 euros.
- **Grup IV.** Col·laterals de quart grau, graus més distants i estranys: no s'hi aplica cap reducció.

A més de les reduccions que puguin correspondre en funció del grau de parentiu amb el causant, s'hi aplica una reducció de 47.858,59 euros a les persones amb un grau de discapacitat igual o superior al 33% i inferior al 65%, i aquesta xifra augmenta fins a 150.253,03 euros per a les persones amb una discapacitat igual o superior al 65%.

2) En les quantitats percebudes per **assegurances de vida**: reducció del **100% amb el límit de 9.195,49 euros**, quan el beneficiari sigui cònjuge, ascendent, descendent, adoptant o adoptat del finat. Aquesta reducció serà única per subjecte passiu, sigui quin sigui el nombre de contractes d'assegurances de vida dels quals sigui beneficiari.

Nota

Si es tracta d'una assegurança col·lectiva o contractada per l'empresa a favor dels seus empleats, cal atènyer-se al parentiu entre l'assegurat mort i el beneficiari.

També es preveu la reducció del **100%** en les assegurances de vida per actes de terrorisme, per serveis prestats en missions internacionals humanitàries o de pau de caràcter públic, extensible a tots els possibles beneficiaris de l'assegurança i sense límit màxim.

3) En les adquisicions *mortis causa* d'empreses individuals, de negocis professionals, o de participacions en entitats exemptes de l'article 4.8 de la LIP, quan els causahavents siguin cònjuge, descendents o adoptats (també ascendents, adoptants o col·laterals fins al tercer grau, quan no hi hagi descendents o adoptats) i es comprometin a mantenir l'adquisició durant deu anys, excepte defunció de l'adquirent dins d'aquest termini: reducció del **95%** del valor de l'adquisició. El requisit de permanència de deu anys no implica que l'adquirent hagi de continuar l'exercici de l'activitat durant aquest període, i n'hi ha prou amb el manteniment del valor d'adquisició.

Aplicació d'aquesta reducció

Aquesta mateixa reducció és aplicable quan, en relació amb els béns indicats, es transmeti el valor de drets d'usdefruit sobre aquests, o de drets econòmics derivats de l'extinció d'aquest usdefruit, sempre que amb motiu de la defunció es consolidi el ple domini en el cònjuge, descendents o adoptats, o aquests percebin els drets deguts a la finalització de l'usdefruit en forma de participacions en l'empresa, negoci o entitat afectada.

Quins beneficis tributaris té establerts el patrimoni empresarial en l'IP, l'ISD i l'ITPAJD?

- **IP.** L'article 4.8 de la LIP preveu l'exempció del denominat "aixovar empresarial", de manera que només es valoren amb les regles de l'article 11 de la LIP els béns i drets que no gaudeixin d'exempció perquè no compleixen els requisits de l'article 4.8 de la LIP i del Reglament que el desplega (RD 1704/1999, de 5 de novembre).
- **ISD.** La lletra c de l'article 20.2 de la LISD i l'article 20.6 de la LISD preveuen per a les successions i les donacions, respectivament, una reducció a la base imposable del 95% del valor del patrimoni empresarial exempt en l'article 4.8 de la LIP, sempre que es compleixin determinats requisits de parentiu i de manteniment de l'adquisició, entre altres.
- **ITPAJD.** L'article 7.5 de la LITPAJD disposa que, en cas que es produeixi una transmissió del patrimoni empresarial no subjecta a IVA, se sotmet a gravamen per TPO els lliuraments de béns immobles inclosos en aquest patrimoni empresarial. Aquesta norma es completa amb l'article 18 de la LITPAJD, que indica que les transmissions empresarials de béns immobles estan subjectes a l'IVA i no tributen per ITPAJD, sempre que en l'IVA l'operació no n'estigui exempta o, si n'està exempta, es renunciï a l'exempció. En conclusió, tributen per TPO les transmissions empresarials de béns immobles quan l'operació en l'IVA no hi estigui subjecta, o n'estigui exempta i no es renunciï a l'exempció.

4) En les adquisicions *mortis causa* de l'habitatge **habitual** del finat, quan els causahavents siguin cònjuge, ascendents o descendents seus, o bé parent col·lateral de més de 65 anys que hagi conviscut amb el causant durant els dos anys anteriors a la mort, sempre que es comprometin a mantenir l'adquisició durant deu anys: reducció del **95%** del valor de l'adquisició, amb el límit de 122.606,47 euros.

Sentit del requisit de permanència

D'acord amb la doctrina que conté la Resolució del TEAC V1256-06, de 29 de setembre, el requisit de permanència de deu anys s'ha d'entendre en el sentit que el valor d'adquisició s'ha de mantenir durant aquest període, comptat des de la defunció del causant, i que s'ha de materialitzar en un habitatge, sense que calgui que aquest sigui l'habitatge habitual de l'adquirent. Per tant, és possible fer una reinversió transmetent l'habitatge rebut per la successió i adquirint un nou habitatge.

Quins beneficis tributaris té establerts l'habitatge habitual en l'IP, l'ISD i l'ITPAJD?

D'acord amb l'article 4.9 de la LIP, l'habitatge habitual està exempt de l'IP fins a un import màxim de 300.000 euros.

En l'ISD, en els termes de l'article 20.2.c de la LISD, l'adquisició *mortis causa* de l'habitatge habitual gaudeix d'una reducció del 95%, amb el límit de 122.606,47 euros, sempre que es compleixin dos requisits: el primer, que el contribuïent es compromet a mantenir l'adquisició durant els deu anys següents a la defunció del causant, i el segon, que el causahavent tingui la condició de cònjuge, ascendent o descendent del causant, o parent col·lateral de més de seixanta-cinc anys que hagi conviscut amb el causant durant els dos anys anteriors a la defunció.

Finalment, en l'ITPAJD, s'estableix un supòsit de no-subjecció per al cas de la transmissió de l'habitatge habitual del matrimoni quan es produeixi un excés d'adjudicació per efecte de la dissolució d'aquest o del canvi del seu règim econòmic (art. 32.3 RITPAJD).

5) En les adquisicions *mortis causa* de béns del **patrimoni històric** espanyol o de les comunitats autònomes, quan els causahavents siguin el cònjuge, descendents o adoptats, i sempre que aquests últims es comprometin a mantenir l'adquisició durant deu anys: reducció del **95%** del valor de l'adquisició.

Alienació del patrimoni històric

També en aquest supòsit és possible alienar el patrimoni històric rebut *mortis causa*, sempre que l'import obtingut es reinverteixi en altres béns del patrimoni històric, i es considera que el donatari no vulnera el deure de manteniment del que ha adquirit si dona, de manera pura, simple i irrevocable, els béns adquirits a l'Estat o a la resta de les administracions públiques territorials o institucionals. En el cas que no es compleixi el requisit de permanència de deu anys, el contribuïent haurà de pagar la part de l'impost que s'hagi deixat d'ingressar com a conseqüència de la reducció practicada i els interessos de demora.

6) En les adquisicions *mortis causa* a favor de descendents de **béns que hagin estat objecte d'una o més adquisicions anteriors** del mateix tipus en un període màxim de deu anys: reducció de l'import del ja satisfet per l'ISD en les transmissions precedents. Aquesta reducció és l'única que no es poden aplicar els subjectes passius sotmesos a l'impost per obligació real.

7) Transmissió d'explotacions **agràries prioritàries** a l'empara de la Llei 19/1995, de 4 de juliol²².

⁽²²⁾DF 1a. LISD.

Exemple

En el moment de la seva defunció, l'any X, el Sr. López era propietari d'un pis que utilitzava com a habitatge habitual, valorat en 480.000 euros. També era propietari d'un xalet valorat en 300.000 euros, que havia adquirit feia dotze anys per un preu de 50.000 euros, i per a adquirir-lo havia sol·licitat un préstec, garantit per una hipoteca de 30.000 euros. El préstec hipotecari encara no havia estat amortitzat en el moment de la defunció i encara quedaven per pagar 3.000 euros. El Sr. López posseïa així mateix un capital a termini fix de 30.000 euros. El Sr. López, vidu en el moment de

la seva defunció, tenia atorgat testament en favor dels seus dos únics fills, en Joan i en Josep. En aquest testament també estava disposat un llegat en favor de la seva neboda, la Maria, per un import de 24.000 euros. Així mateix, tenia contractada una assegurança de vida per un import de 120.000 euros, el beneficiari de la qual era el seu fill Joan, amb el qual va conviure els seus últims anys. Pocs mesos abans de la seva defunció, el Sr. López cedeix al seu fill Joan un pis de la seva propietat, valorat en 90.000 euros, import que no és en realitat pagat, encara que sí que es liquida l'impost sobre transmissions patrimonials, per un import de 6.310 euros. Finalment, el deute per l'IRPF del Sr. López per l'exercici X-1 puja a 4.200 euros. En cas que la comunitat autònoma de residència del causant no hagi establert cap reducció pròpia, quins conceptes donen dret a aplicar reduccions de la base imposable?

En primer lloc, reduirà la base imposable de l'ISD tant de la Maria (legatària) com d'en Joan i en Josep (hereus) el mínim exempt d'acord amb el parentiu i l'edat de l'adquirent, segons les taules de l'article 20.2.a de la LISD.

En segon lloc, en les quantitats percebudes per l'assegurança de vida en favor d'en Joan, s'hi aplicarà una reducció del 100% amb el límit de 9.195,49 euros, atès que el beneficiari és un descendent del finat (art. 20.2.b LISD).

I en tercer lloc, es reduirà la base imposable de l'ISD de tots dos hereus, en Joan i en Josep, en un 95% del valor de l'habitatge habitual, amb el límit de 122.606,47 euros, sempre que es comprometin a mantenir l'adquisició durant deu anys (art. 20.2.c LISD).

Exemple

El Sr. Martínez mor l'1 de març de l'any X i deixa un fill de 25 anys, amb una minusvalidesa del 40%. Li deixa en herència un habitatge valorat en 250.000 euros i un dipòsit en una entitat financera amb un saldo de 60.000 euros. A més, el Sr. Martínez tenia contractada una assegurança de vida, el beneficiari de la qual era el seu fill, per un import de 150.000 euros. Tenint en compte que no hi ha aixovar domèstic, que el fill té un patrimoni previ de 300.000 euros i que la comunitat autònoma corresponent no ha aprovat reduccions, calculeu la base liquidable de l'ISD.

La base liquidable del tribut serà el resultat de practicar sobre la base imposable les reduccions que preveu l'article 20.2 de la LISD, ja que, segons l'enunciat, la comunitat autònoma corresponent no ha aprovat reduccions pròpies.

En primer lloc, s'hi aplicarà la reducció general per adquisició *mortis causa*. D'acord amb l'article 20.2.a de la LISD, correspon aplicar la reducció del grup II: adquisicions per descendents i adoptats de 21 o més anys, cònjuges, ascendents i adoptants, 15.956,87 euros.

En segon lloc, s'hi aplicarà la reducció per discapacitat, que preveu el precepte anteriorment esmentat: s'hi aplicarà, a més de les que puguin correspondre en funció del grau de parentiu amb el causant, una reducció de 47.858,59 euros a les persones que tinguin la consideració legal de discapacitats, amb un grau de discapacitat igual o superior al 33% i inferior al 65%.

En tercer lloc, s'hi aplicarà la reducció addicional per l'assegurança de vida, segons el que estableix l'article 20.2.b de la LISD: amb independència de les reduccions anteriors, s'aplicarà una reducció del 100%, amb un límit de 9.195,49 euros, a les quantitats percebudes pels beneficiaris de contractes d'assegurances sobre vida, quan el seu parentiu amb el contractant mort sigui de cònjuge, ascendent, descendent, adoptant o adoptat.

I en quart lloc, s'hi aplicarà la reducció per adquisició *mortis causa* de l'habitatge habitual, d'acord amb l'article 20.2.c de la LISD: del mateix percentatge de reducció (95%), amb el límit de 122.606,47 euros per a cada subjecte passiu i amb el requisit de permanència assenyalat anteriorment (durant els deu anys següents a la defunció del causant, tret que l'adquirent mori dins d'aquest termini), gaudeixen les adquisicions *mortis causa* de l'habitatge habitual de la persona morta, sempre que els causahavents siguin cònjuge, ascendents o descendents d'aquell, o bé un parent col·lateral de més de 65 anys que hagi hagut conviscut amb el causant durant els dos anys anteriors a la defunció.

Per tant, la base liquidable de l'ISD del fill del Sr. Martínez serà la següent: $460.000 - 15.956,87 - 47.858,59 - 9.195,49 - 122.606,47 = 264.382,58$ euros.

En els casos de les donacions i transmissions lucratives *inter vivos* equiparables, si la comunitat autònoma no ha regulat les reduccions a què es refereix l'apartat 1 de l'article 20 de la LISD o no és aplicable als subjectes passius la normativa pròpia de la comunitat, la base liquidable coincidirà amb la base imposable. En les transmissions lucratives *inter vivos* també resulten d'aplicació les reduccions estatals o autonòmiques (aquestes últimes, tant si modifiquen les estatals com si són pròpies i diferents), però, a diferència de les transmissions *mortis causa*, en les donacions i en els negocis equiparables no hi ha reduccions de caràcter personal (per parentiu o discapacitat), de manera que, efectivament, és molt freqüent que la base liquidable coincideixi amb la base imposable.

Aquesta regla només admet excepcions en els casos següents:

1) Transmissió d'explotacions **agràries prioritàries** a l'empara de la Llei 19/1995, de 4 de juliol²³.

⁽²³⁾DF 1a. LISD.

2) Transmissió d'una **empresa individual, un negoci professional o de participacions en entitats exemptes de l'IP**: reducció del 95% del valor de l'adquisició. Aquesta transmissió s'ha d'efectuar en favor del cònjuge, descendents o adoptats, i sempre que a l'empresa individual, al negoci professional o a les participacions en entitats del donant els sigui aplicable l'exempció **que regula l'article 4.8 de la LIP** i hi concorrin a més les condicions següents:

a) Que el donant tingui seixanta-cinc o més anys o estigui en situació d'incapacitat permanent, en grau d'absoluta o gran invalidesa.

b) Que, si el donant està exercint funcions de direcció (no es considera com a tal la mera pertinença al consell d'administració de la societat), deixi d'exercir i de percebre remuneracions per l'exercici d'aquestes funcions des del moment de la transmissió.

c) Quant al donatari, ha de mantenir el que ha adquirit i tenir dret a l'exempció en l'IP durant els **deu anys** següents a la data de l'escriptura pública de donació, tret que mori dins d'aquest termini.

Així mateix, el donatari no pot fer actes de disposició i operacions societàries que, directament o indirectament, puguin donar lloc a una **minoració** substancial del valor de l'adquisició.

Exemple

El Sr. Gutiérrez és titular d'una llicència administrativa d'obertura d'oficina de farmàcia. El 30 de juny de 2006, es jubila i cedeix el seu dret en favor del seu cònjuge a títol gratuït.

En aquest cas, som davant una adquisició de béns i drets, per donació a títol gratuït i *inter vivos*, sotmesa a gravamen, d'acord amb el que preveu l'article 3.1.b de la LISD. No obstant això, cal analitzar si hi és aplicable la reducció de la base imposable que preveu l'article 20.6 de la LISD. D'acord amb aquest precepte, "en els casos de transmissió de participacions «*inter vivos*», en favor del cònjuge, descendents o adoptats, d'una empresa individual, un negoci professional o de participacions en entitats del donant als quals sigui aplicable l'exempció que regula l'apartat vuitè de l'article 4t. de la Llei 19/1991, de 6 de juny, de l'impost sobre el patrimoni, s'aplicarà una reducció a la base imposable per a determinar la liquidable del 95 per cent del valor d'adquisició, sempre que hi concorrin les condicions següents: a) Que el donant tingui 65 anys o més o estigui en situació d'incapacitat permanent, en grau d'absoluta o gran invalidesa; b) Que, si el donant està exercint funcions de direcció, deixi d'exercir i de percebre remuneracions per l'exercici d'aquestes funcions des del moment de la transmissió. A aquests efectes, no s'entén compresa entre les funcions de direcció la mera pertinença al consell d'administració de la societat; c) Quant al donatari, ha de mantenir el que ha adquirit i tenir dret a l'exempció en l'impost sobre el patrimoni durant els deu anys següents a la data de l'escriptura pública de donació, tret que mori dins d'aquest termini. Així mateix, el donatari no pot fer actes de disposició i operacions societàries que, directament o indirectament, puguin donar lloc a una minoració substancial del valor de l'adquisició. Aquesta obligació també és aplicable en els casos d'adquisicions *mortis causa* al que es refereix la lletra c de l'apartat 2 d'aquest article. En cas que no es compleixin els requisits a què es refereix aquest apartat, s'ha de pagar la part de l'impost que s'hagi deixat d'ingressar com a conseqüència de la reducció practicada i els interessos de demora".

Per tant, en aquest cas sembla que es podria aplicar aquesta reducció de la base imposable, ja que el Sr. Gutiérrez (donant) té 65 anys i la donació es fa en favor del cònjuge. Per a acollir-se a aquesta reducció, el Sr. Gutiérrez ha de deixar d'exercir funcions de direcció i de percebre remuneracions per aquestes. I el seu cònjuge (donatària) ha de mantenir el que ha adquirit i tenir dret a l'exempció del patrimoni empresarial que preveu l'article 4.8 de la LIP durant els deu anys següents, tret que mori abans; i, a més, la donatària no ha de fer actes de disposició ni operacions societàries que donin lloc a una minoració substancial del valor d'adquisició. L'incompliment d'aquests requisits determina l'obligació de pagar l'impost de la reducció aplicada, més els interessos de demora.

Quant a això, s'ha de tenir en compte que la DGT entén que l'aplicació de la reducció que preveu l'article 20.6 de la LISD exigeix l'exempció prèvia del patrimoni empresarial del donant, d'acord amb l'article 4.8 de la LIP (estan exempts de l'IP "els béns i drets de les persones físiques necessaris per a l'exercici de la seva activitat empresarial o professional, sempre que aquesta l'exerceixi de manera habitual, personal i directa el subjecte passiu i constitueixi la seva principal font de renda"). Així, en la resolució a la Consulta V2104-05, de 17 d'octubre de 2005, la DGT indica que "l'aplicació de la reducció en l'impost sobre successions i donacions exigeix l'exempció prèvia en l'article 4 de la Llei 19/1991, de 6 de juny, reguladora de l'impost sobre el patrimoni, la qual cosa, en la mesura que privilegi fiscal, imposa el compliment estricte de les condicions i els requisits que fixa aquesta norma, entre aquests l'exercici de l'activitat «de manera habitual, personal i directa» per part del subjecte passiu". En el cas d'aquesta contestació, es plantejava el supòsit d'una titular d'activitat de farmàcia i perceptora de pensió de jubilació de classes passives que pretén donar la farmàcia a la seva filla, també farmacèutica. Indica la DGT que quant a això l'article 165.1 del text refós de la Seguretat Social, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1994, de 20 de juny (actualment, l'article 213.1 del text refós de la Seguretat Social, aprovat pel Reial decret legislatiu 8/2015, de 30 d'octubre), estableix que «el gaudi de la pensió de jubilació, en la modalitat contributiva, és incompatible amb el treball del pensionista, amb les excepcions i en els termes que legalment o reglamentàriament es determinin». Incompatibilitat que es produeix amb els rendiments del treball obtinguts tant per compte propi o d'altri i quan donin lloc a la seva inclusió en el camp d'aplicació del règim general o d'algun dels especials de la Seguretat Social. D'altra banda, el Tribunal

Nota

En cas que no es compleixin els requisits que s'acaben d'assenyalar, s'ha de pagar la part de l'impost que s'hagi deixat d'ingressar com a conseqüència de la reducció practicada i els interessos de demora.

Suprem, en la Sentència de 8 de maig de 1986, ha distingit entre funcions «inherents» a la titularitat del negoci –entre les quals hi hauria les d'índole administrativa, en què el jubilat continua essent amo del negoci i com a tal paga impostos, signa contractes, assumeix la representació de l'empresa, etc.– d'aquelles altres que comportin el fet de portar personalment el negoci, que són incompatibles amb la percepció de la pensió de jubilació. En termes anàlegs, la Resolució de la Tresoreria General de la Seguretat Social de 14 d'octubre de 1999 considera incompatibles amb aquesta percepció les funcions que comportin actes de gestió, direcció o administració ordinària del negoci". En definitiva, la DGT assenyala que, en la mesura que l'exempció en l'impost sobre el patrimoni exigeix, com s'ha indicat, que l'exercici de l'activitat per part de la persona física es dugui a terme "de manera habitual, personal i directa", és obvi que el titular del negoci receptor de la pensió no pot accedir a l'exempció, la qual cosa, al seu torn, impedeix l'aplicació de la reducció en l'ISD que preveu l'article 20.6 de la LISD. Però aquesta doctrina administrativa ha estat matisada pel TS en la sentència de 12 de març de 2009, que sanciona la compatibilitat de la percepció de prestacions de la Seguretat Social amb la reducció del 95% en cas de donació d'una empresa familiar. Per a això, el TS ha emprat l'argument que no hi ha vinculació entre l'exigència de l'exercici d'una activitat de manera habitual, personal i directa en l'àmbit laboral i en el fiscal.

3) Donació a favor del cònjuge, descendents o adoptats de béns del **patrimoni històric** espanyol o de les comunitats autònomes, a què es refereix l'article 4, apartats 1 a 3, de la LIP, amb els mateixos requisits a) i c) que la reducció anterior: reducció del 95% del valor de l'adquisició.

A aquests efectes, es considera que el donatari no vulnera el deure de manteniment del que ha adquirit quan doni, de forma pura, simple i irrevocable, els béns adquirits amb reducció de la base imposable de l'impost a l'Estat o a les altres administracions públiques territorials o institucionals.

Les reduccions sobre la base imposable s'apliquen seguint els criteris establerts en la Llei de cessió de tributs. Això suposa que primer s'apliquen les reduccions estatals, llevat que la comunitat autònoma hagi establert una reducció anàloga o que modifiqui l'estatal (en aquest cas preval la reducció autonòmica, que substitueix la reducció estatal). Després només s'apliquen les reduccions pròpies, diferents de les anteriors, que, si escau, hagi aprovat la normativa autonòmica. En molts casos, la quantitat de les reduccions per determinats supòsits (entre el 95% i el 100%) deriva en una pràctica inexistència de gravamen de la successió o la donació quan l'operació es realitza entre parents o hi intervé alguna discapacitat, entre altres supòsits.

Reduccions establertes per les comunitats autònomes

La legislació autonòmica sobre impostos cedits que regula les reduccions en l'ISD està disponible en el web oficial de cada comunitat autònoma i en el web de l'Agència Estatal de l'Administració Tributària. En aquesta última, accedint al portal "Fiscalitat autonòmica i local", hi podem consultar la normativa tributària per comunitats autònomes en matèria de tributs cedits, i també un interessant quadre resum de les mesures adoptades per cada comunitat en els diferents impostos cedits, inclòs l'ISD.

En virtut de la Llei de cessió de tributs de l'Estat a les comunitats autònomes, aquestes poden regular diferents elements de quantificació del deute tributari de l'ISD. Aquesta circumstància ha provocat que la tributació de les transmis-

sions *mortis causa* o *inter vivos* amb caràcter lucratiu entre persones físiques presenti elements de divergència en els diferents territoris de l'Estat, incloses les diputacions forals del País Basc i de Navarra.

Pel que fa estrictament a les reduccions aplicables sobre la base imposable de les adquisicions lucratives *mortis causa* i *inter vivos*, les mesures adoptades per les comunitats autònomes tenen l'objectiu de reduir la tributació dels subjectes passius. Això s'ha aconseguit incrementant l'import o el percentatge de les reduccions de l'Estat, ampliant el nombre de beneficiaris o disminuint els requisits d'aplicació corresponents i introduint noves reduccions pròpies amb fins específics. Pel que fa a les reduccions estatals, les comunitats autònomes han optat majoritàriament per millorar les reduccions per parentiu (encara que en aquesta matèria els principals beneficis fiscals autonòmics es concreten en deduccions en la quota), per discapacitat o per adquisició d'habitatge habitual o empresa familiar, entre altres àmbits; en canvi, les reduccions pròpies tenen fins més concrets, com ara les donacions a descendents per a l'adquisició del seu primer habitatge habitual o les transmissions lucratives de finques rústiques i explotacions agràries.

Exemple

En relació amb les transmissions lucratives *mortis causa*, quines reduccions per parentiu han aprovat les comunitats autònomes d'Astúries, les Balears, Catalunya, Extremadura, Galícia i Múrcia?

1) Astúries

- Grups I i II: 300.000 euros.

2) Balears

- Grup I: 25.000 euros, més 6.250 euros per cada any de menys de 21 que tingui el causahavent, amb el límit de 50.000 euros.
- Grup II: 25.000 euros.
- Grup III: 8.000 euros.
- Grup IV: 1.000 euros.

3) Catalunya

- Grup I: 100.000 euros, més 12.000 euros per cada any de menys de 21, amb el límit de 196.000 euros.
- Grup II:
 - Cònjuge: 100.000 euros.
 - Fill: 100.000 euros.
 - Resta de descendents: 50.000 euros.
 - Ascendents: 30.000 euros.
- Grup III: 8.000 euros.

4) Extremadura

- Grup I: 18.000 euros, més 6.000 euros per cada any de menys de 21, amb el límit de 70.000 euros.

5) Galícia

- Grup I: 1.000.000 d'euros, més 100.000 euros per cada any de menys de 21, amb el límit d'1.500.000 d'euros.
- Grup II:
 - Descendents i adoptats de 21 anys o majors i menors de 25: 900.000 euros, menys 100.000 euros per cada any major de 21 fins a 24.
 - Resta de descendents, cònjuge, ascendents i adoptants: 400.000 euros.
- Grup III: 8.000 euros.

6) Múrcia

- No ha modificat les reduccions estatals subsidiàries previstes en la LISD.

3. Deute tributari

La **quota tributària** s'obté en aquest impost a partir d'una quota íntegra, sobre la qual s'aplica un coeficient multiplicador que es determina en funció del parentiu i del patrimoni preexistent de l'adquirent subjecte passiu de l'impost. Aquesta és una de les novetats més polèmiques de la Llei 29/1987²⁴.

(24) Articles 21 i 22 LISD.

Quota íntegra

La quota íntegra és el resultat de l'aplicació a la base liquidable d'una escala o tarifa única de caràcter progressiu.

3.1. Tarifa de l'impost

D'acord amb la Llei de cessió, correspon a les **comunitats autònomes** l'aprovació de la tarifa de l'impost. En cas que una comunitat no hagi aprovat la tarifa, la base imposable es grava amb els tipus que s'indiquen en l'escala que preveu l'article 21.2 de la LISD, que varien entre el 7,65% i el 34%.

Base liquidable fins a (euros)	Quota íntegra (euros)	Resta base liquidable fins a (euros)	Tipus aplicable (percentatge)
0,00	–	7.993,46	7,65
7.993,46	611,50	7.987,45	8,50
15.980,91	1.290,43	7.987,45	9,35
23.968,36	2.037,26	7.987,45	10,20
31.955,81	2.851,98	7.987,45	11,05
39.943,26	3.734,59	7.987,46	11,90
47.930,72	4.685,10	7.987,45	12,75
55.918,17	5.703,50	7.987,45	13,60
63.905,62	6.789,79	7.987,45	14,45
71.893,07	7.943,98	7.987,45	15,30
79.880,52	9.166,06	39.877,15	16,15
119.757,67	15.606,22	39.877,16	18,70
159.634,83	23.063,25	79.754,30	21,25
239.389,13	40.011,04	159.388,41	25,50
398.777,54	80.655,08	398.777,54	29,75
797.555,08	199.291,40	D'ara endavant	34,00

Fins a l'any 2018, no obstant això, les comunitats d'Andalusia, Astúries, Illes Balears, Cantàbria, Catalunya, Galícia, Madrid, Múrcia i la Comunitat Valenciana han aprovat una tarifa de l'impost diferent de la tarifa estatal subsidiària i, per tant, d'aplicació preferent en aquests territoris.

Segons el document *Tributación autonómica. Medidas 2018*, disponible al web de l'Agència Estatal de l'Administració Tributària, les tarifes autonòmiques són les següents:

1) **Catalunya.** Aplica una tarifa que consta de cinc trams, amb un tipus màxim del 32%. D'altra banda, té vigent una escala específica de gravamen aplicable a les adquisicions *inter vivos* efectuades per contribuents integrats en els grups I i II de parentiu, la finalitat de la qual és disminuir significativament el gravamen aplicable a les donacions entre parents propers.

2) **Galícia.** Té tres tarifes diferents: la primera és aplicable a les adquisicions *mortis causa* fetes per subjectes passius inclosos en els grups I i II de parentiu, que estableix tipus inferiors als de l'escala supletòria estatal; la segona és aplicable a les adquisicions *inter vivos* efectuades pels mateixos causahavents, sempre que la donació es formalitzi en una escriptura pública, que també implica una minoració del gravamen respecte a l'escala supletòria estatal; la tercera és aplicable a la resta de les adquisicions lucratives gravades per l'impost, que coincideix amb l'establerta amb caràcter supletori per l'Estat.

3) **Andalusia i Múrcia.** Apliquen una tarifa que coincideix amb l'establerta amb caràcter supletori, excepte en els tipus marginals aplicables als dos últims trams de base liquidable, que són superiors als de l'Estat.

4) **Illes Balears.** Estableix amb caràcter general una tarifa molt similar a l'establerta supletòriament per l'Estat. A més, determina una segona escala específicament aplicable a les adquisicions *mortis causa* efectuades pels subjectes passius inclosos en els grups I i II de parentiu, a l'efecte de reduir el gravamen sobre aquestes.

5) **Comunitat Valenciana i Comunitat de Madrid.** Regulen tarifes molt similars a l'establerta per l'Estat amb caràcter supletori.

6) **Astúries.** Té tres tarifes diferents: la primera, que és aplicable amb caràcter general, coincideix amb l'establerta amb caràcter supletori, excepte en els tipus marginals aplicables als dos últims trams de base liquidable, que són superiors als de l'Estat; la segona és aplicable a les adquisicions *mortis causa* efectuades per contribuents dels grups I i II de parentiu, amb la finalitat d'incrementar el gravamen sobre aquestes; la tercera és aplicable a les adquisicions *inter vivos* efectuades per contribuents dels grups I i II de parentiu, amb la finalitat de reduir el gravamen sobre aquestes.

7) **Cantàbria.** Té dues tarifes diferents: la primera és aplicable amb caràcter general i coincideix amb l'establerta amb caràcter supletori; la segona és aplicable a les adquisicions *inter vivos* efectuades per contribuents dels grups I i II de parentiu.

Exemple

El Sr. Martínez mor l'1 de març de l'any X i deixa un fill de 25 anys, amb una minusvalidesa del 40%. Li deixa en herència un habitatge valorat en 250.000 euros i un dipòsit en una entitat financera amb un saldo de 60.000 euros. A més, el Sr. Martínez tenia contractada una assegurança de vida, el beneficiari de la qual era el seu fill, per un import de 150.000 euros. Tenint en compte que la base liquidable de l'ISD és de 264.382,58 euros i que la comunitat autònoma corresponent no ha aprovat trans propis per a l'aplicació de la tarifa, calculeu la quota íntegra de l'ISD.

Atès que la corresponent comunitat autònoma no ha aprovat una tarifa pròpia, s'hi aplicarà la que preveu l'article 21.2 de la LISD. D'acord amb aquesta, la quota és la següent:

Fins a 239.389,13 euros correspon una quota de 40.011,04 euros.
 Resta: 24.993,45 euros al 25,50% corresponen 6.373,33 euros.

En total, la quota íntegra puja a 46.384,37 euros.

3.2. Acumulació

Atès el caràcter progressiu de la tarifa de l'impost, la LISD preveu l'acumulació de les adquisicions lucratives que tinguin lloc entre un mateix adquirent i transmitent dins un determinat període de temps, però amb conseqüències diferents segons els casos²⁵.

⁽²⁵⁾Article 30 LISD.

En concret, són objecte d'acumulació:

- Les **quantitats percebudes per assegurances de vida i les adquisicions *mortis causa***, sempre que el causant sigui el contractant de l'assegurança individual, o l'assegurat en l'assegurança col·lectiu.
- Les **donacions entre si**, sempre que hagin estat atorgades per un mateix donador a favor d'un mateix donatari en un termini de **tres anys**.
- Les **donacions i les adquisicions *mortis causa***, sempre que el causant hagi rebut les donacions del causant en **els quatre anys** anteriors a la successió.

En el primer cas, es produeix una acumulació de bases imposables que dona lloc a una sola liquidació de l'impost. En els casos de les donacions entre si i les donacions i les adquisicions *mortis causa*, l'acumulació es produeix exclusi-

vament per a determinar el tipus de gravamen aplicable a la segona o ulterior adquisició. Aquest últim serà el tipus mitjà que correspongui a la quantitat resultant de l'acumulació.

Exemple

El 3 de desembre de l'any X, l'Eugeni va rebre una donació d'un terreny que era propietat del seu amic Alfred. Per aquesta donació, l'Eugeni va pagar una quota de l'ISD de 32.868,23 euros, i la seva base liquidable és de 120.000 euros. Tres anys més tard, l'Alfred va morir tràgicament després de patir una llarga malaltia. En previsió del seu delicat estat de salut, l'Alfred va fer testament abans de morir, i en aquest document va instituir al seu amic Eugeni com a legatari, i li va adjudicar un segon terreny. Tenint en compte que la base liquidable de l'ISD corresponent a aquesta segona transmissió lucrativa *mortis causa* és de 48.000 euros, i suposant que no hi és aplicable cap normativa autonòmica, determineu en relació amb el llegat la quota íntegra de l'ISD.

La quota íntegra de l'ISD s'obté aplicant a la base liquidable l'escala que preveu l'article 21.2 de la LISD. No obstant això, en aquest cas es produeix un supòsit d'acumulació de donacions, en els termes que indica l'article 30.2 de la LISD, que persegueix evitar l'elusió de la progressivitat de l'impost. Atès que entre la donació de l'any X i el posterior llegat han transcorregut menys de quatre anys, a efectes de calcular la quota íntegra corresponent al llegat hem de tenir en compte la base liquidable del total de les adquisicions acumulades de l'Eugeni (donació de l'any X i llegat de l'any X+3): 120.000 euros (base liquidable de la donació) + 48.000 euros (base liquidable del llegat) = 168.000 euros. A continuació, hem de calcular el tipus de gravamen mitjà corresponent a aquesta base liquidable acumulada, amb la finalitat d'aplicar-lo posteriorment només a la base liquidable del llegat.

Fins a una base liquidable de 159.634,83, correspon una quota íntegra de 23.063,25 euros.

A la resta de la base liquidable ($168.000 - 159.634,83 = 8.365,17$), s'hi aplica el tipus de gravamen del 21,25%, amb la finalitat de calcular la resta de la quota íntegra: $8.365,17 \times 21,25\% = 1.777,60$ euros.

La quota íntegra de l'ISD és, doncs, la suma de les dues quantitats resultants: $23.063,25 + 1.777,60 = 24.840,85$ euros.

El tipus mitjà de gravamen de l'Eugeni es calcula dividint la quota íntegra entre la base liquidable i multiplicant el resultat per 100: $(24.840,85 / 168.000) \times 100 = 14,79\%$.

Aquest tipus mitjà de gravamen corresponent a la base liquidable acumulada s'aplica a la base liquidable de la segona transmissió, és a dir, del llegat de l'any X + 3, i així es calcula la quota íntegra de l'ISD: $48.000 \times 14,79\% = 7.099,20$ euros.

3.3. Coeficient multiplicador

El **patrimoni preexistent** del subjecte passiu en el moment de la meritació i el seu grau de **parentiu** amb el causant, donant, contractant de l'assegurança o assegurat, segons els casos, determina la quantia del coeficient multiplicador aplicable sobre la quota íntegra, segons l'escala aprovada per la **comunitat autònoma** d'acord amb la Llei de cessió. Si la comunitat no ha aprovat el coeficient o la quantia dels trams, o no és aplicable als subjectes passius la seva normativa pròpia, s'hi aplicarà el **coeficient** que preveu la LISD²⁶.

⁽²⁶⁾ Article 22.2 LISD.

Patrimoni	Grups de parentiu		
	I i II	III	IV
De 0 a 402.678,11 €	1,0000	1,5882	2,000
Fins a 2.007.038,43 €	1,0500	1,6676	2,100
Fins a 4.020.720,98 €	1,1000	1,7471	2,200
Més de 4.020.720,98 €	1,2000	1,9059	2,400

Fins a l'any 2018, les comunitats autònomes que han aprovat normativa en matèria de coeficient multiplicador, normalment per a reduir-lo, són Astúries, Balears, Cantàbria, Catalunya, Galícia, la Comunitat de Madrid i la Comunitat Valenciana. Els coeficients multiplicadors, segons el document *Tributación autonómica. Medidas 2018*, disponible al web de l'Agència Estatal de l'Administració Tributària, són els següents:

1) La majoria de les comunitats autònomes que han exercit aquesta competència han modificat els trams de patrimoni preexistents en funció dels quals s'apliquen, però amb imports molt similars als previstos supletòriament en la normativa de l'Estat. Regulen els coeficients multiplicadors en aquest sentit les comunitats autònomes de Cantàbria, la Comunitat Valenciana i la Comunitat de Madrid.

2) No obstant això, a vegades els coeficients han estat emprats com a mitjà per disminuir el gravamen de les transmissions hereditàries entre subjectes integrants de determinats grups de parentiu ("coeficients reductors" del gravamen). Actualment té vigents aquest tipus de coeficients i fixa unes quanties inferiors a la unitat Astúries (per al grup I).

3) Catalunya i Galícia regulen per als grups I i II coeficients multiplicadors que són iguals per a qualsevol quantia de patrimoni preexistent. La comunitat autònoma de Catalunya regula també per als grups III i IV aquest tipus de coeficients.

4) La comunitat autònoma de les Illes Balears fixa uns coeficients multiplicadors més elevats pel que fa als col·laterals de segon i tercer grau per afinitat que constitueixen una part del grup III de parentiu i uns coeficients més reduïts pel que fa a la resta dels integrants del grup III i dels integrants del grup IV.

Exemple

El Sr. Martínez mor l'1 de març de l'any X i deixa un fill de 25 anys, amb una minusvalidesa del 40%. Li deixa en herència un habitatge valorat en 250.000 euros i un dipòsit en una entitat financera amb un saldo de 60.000 euros. A més, el Sr. Martínez tenia contractada una assegurança de vida, el beneficiari de la qual era el seu fill, per un import de 150.000 euros. Tenint en compte que la quota tributària de l'ISD és de 46.384,37 euros, que el patrimoni preexistent del fill del Sr. Martínez és

de 300.000 euros, i que la comunitat autònoma no ha aprovat cap coeficient multiplicador, calculeu la quota resultant en l'ISD.

Atès que la corresponent comunitat autònoma no ha aprovat cap coeficient multiplicador en funció de la quantia dels trams del patrimoni preexistent, s'hi aplicaran els que preveu l'article 22.2 de la LISD. Com que el patrimoni previ del fill del Sr. Martínez és de 300.000 euros, correspon aplicar-hi un coeficient multiplicador de l'1,0000. És a dir, que la quota tributària es queda igual, 46.384,37 euros.

L'article 22.2 de la LISD preveu la reducció de la quota resultant quan es produeixi el que es coneix com a error de salt, i l'aplicació del coeficient màxim quan els causahavents no siguin coneguts, sense perjudici de la devolució que sigui procedent una vegada que s'hagin conegut aquests últims. Per a evitar el denominat "error de salt", la LISD disposa que, quan la diferència entre la quota tributària obtinguda per l'aplicació del coeficient multiplicador que correspongui i la que resultaria d'aplicar a la mateixa quota íntegra el coeficient multiplicador immediat inferior sigui més gran que la que hi hagi entre l'import del patrimoni preexistent tingut en compte per a la liquidació i l'import màxim del tram de patrimoni preexistent que motivaria l'aplicació del dit coeficient multiplicador inferior, aquella es reduirà en l'import de l'excés.

Assegurances sobre la vida

En els casos d'assegurances sobre la vida s'aplicarà el coeficient que correspon al patrimoni preexistent del beneficiari i al grup en què estigui enquadrat pel seu parentiu amb el contractant. En les assegurances col·lectives o contractades per les empreses en favor dels seus empleats, cal atènyer-se al coeficient que correspongui al patrimoni preexistent del beneficiari i al grau de parentiu entre aquest i l'assegurat.

D'altra banda, per a la valoració del patrimoni preexistent s'estableixen les regles següents:

- Valoració d'acord amb les regles de l'IP.
- Exclusió del valor de donacions anteriors realitzades pel causant en què ja s'hagi satisfet l'impost, fins i tot en el cas d'acumulació de donacions.
- Inclusió dels béns i drets procedents de la dissolució de la societat de guanys.

3.4. Deduccions i bonificacions

Quan la subjecció a l'impost es produeixi per **obligació personal**, el contribuent té dret a la **deducció per doble imposició internacional** disposada, si escau, en els tractats i convenis internacionals per a evitar la doble imposició o, si no, en la LISD. D'acord amb el que preveu la LISD, el subjecte passiu té dret a deduir de la seva quota la **menor de les dues quantitats següents**²⁷:

⁽²⁷⁾Article 23 LISD.

1) L'import efectiu del que hagi satisfet a l'estranger per raó d'impost similar que afecti l'increment patrimonial sotmès a gravamen a Espanya.

2) El resultat d'aplicar el tipus mitjà efectiu d'aquest impost a l'increment patrimonial corresponent a béns o drets que radiquin fora d'Espanya o puguin ser exercits fora d'Espanya, quan hagin estat sotmesos a gravamen a l'estranger per un impost similar.

Si escau, també hi són aplicables les **deduccions autonòmiques** existents, que són compatibles amb les de l'Estat sempre que no modifiquin aquestes últimes.

Fins a l'any 2018, diferents comunitats autònomes han aprovat deduccions o bonificacions en la quota molt elevades per a casos de transmissions *mortis causa* entre parents propers (grups I i II) o a favor de discapacitats, entre altres, amb la finalitat d'eliminar gairebé per complet la quota que s'ha de pagar. En altres comunitats, no obstant això, no es recullen aquestes deduccions o bonificacions, però també es preveuen reduccions importants a la base imposable que en la pràctica produeixen el mateix resultat.

Exemple

Pel que fa a les transmissions lucratives *mortis causa*, quines bonificacions en la quota per parentiu han aprovat les comunitats autònomes d'Andalusia, Cantàbria, La Rioja, Castella-la Manxa i la Comunitat Valenciana?

1) Andalusia

No ha aprovat cap deducció o bonificació de la quota.

2) Cantàbria

- Grups I i II: 100% de la quota per a bases imposables individuals inferiors a 100.000 euros i 90% de la quota per a bases imposables individuals iguals o superiors a 100.000 euros.

3)

- Grups I i II: 99% si la base liquidable és igual o inferior a 500.000 euros i el 98% si supera aquesta quantitat.

4)

- Grups I i II:
 - Base liquidable inferior a 175.000 euros: 100%.
 - Base liquidable igual o superior a 175.000 euros i inferior a 225.000 euros: 95%.
 - Base liquidable igual o superior a 225.000 euros i inferior a 275.000 euros: 90%.
 - Base liquidable igual o superior a 275.000 euros i inferior a 300.000 euros: 85%.
- Base liquidable igual o superior a 300.000 euros: 80%.

5)

- Grup I: 75%
- Grup II: 50%

Tipus mitjà efectiu de gravamen

El tipus mitjà efectiu de gravamen és el que resulta de dividir la quota tributària per la base liquidable, multiplicant el resultat per 100 i expressant-lo amb dos decimals.

Pàgina web

Les deduccions i bonificacions aprovades per les comunitats autònomes es poden consultar en el web de l'Agència Estatal de l'Administració Tributària.

El Tribunal Constitucional, en la sentència de 18 de març de 2015, va declarar la inconstitucionalitat i la nul·litat de la redacció anterior de la bonificació disposada a la Comunitat Valenciana per als grups I i II, que era del 99%, aplicable exclusivament pels successors subjectes passius amb residència en aquesta comunitat. El Tribunal Constitucional va estimar que s'havia produït amb aquesta regulació una infracció del principi d'igualtat de l'article 14 de la Constitució, sense que hi hagués cap motiu constitucionalment legítim que justificués aquesta diferència de tracte entre els subjectes passius residents a la Comunitat Valenciana i els residents a altres comunitats autònomes, sens perjudici que la normativa també incidia sobre els no residents a Espanya. El Tribunal Constitucional va remarcar en aquesta sentència que la capacitat normativa de les comunitats autònomes ha de ser exercida no tan sols de manera objectiva, sinó també de manera raonable i proporcional; el territori pot constituir un element de diferenciació de situacions objectivament comparables, però mai un element de discriminació que pretengui afavorir-ne els residents.

En les quotes d'aquest impost derivades d'adquisicions *mortis causa* i les quantitats percebudes pels beneficiaris d'assegurances sobre la vida que s'acumulin a la resta dels béns i drets que integren la porció hereditària del beneficiari, s'efectuarà una bonificació del 50% de la quota, sempre que el causant hagi tingut la residència habitual en la data de la meritació a Ceuta o a Melilla i durant els cinc anys anteriors, comptats de data en data, que finalitzin el dia anterior al de la meritació. Aquesta reducció s'incrementa fins al 99% quan els drethavents siguin el cònjuge, els descendents o els ascendents del causant.

En els supòsits d'adquisicions *inter vivos*, s'hi aplicarà una bonificació del 50% de la part de la quota que proporcionalment correspongui als immobles situats a Ceuta o a Melilla. A efectes d'aquesta bonificació, tenen la consideració de béns immobles les transmissions a títol gratuït dels valors a què es refereix l'article 314 del Reial decret legislatiu 4/2015, de 23 d'octubre, del mercat de valors. En el cas de les altres adquisicions *inter vivos*, s'hi aplicarà una bonificació del 50% de la quota que correspongui quan l'adquirent tingui la residència habitual a Ceuta o Melilla.

Finalment, també hi és aplicable la deducció per addició de béns. Si la quota de l'ISD corresponent als béns addicionats és superior a la satisfeta en concepte d'ITPAJD per la transmissió onerosa, aquesta última es dedueix del que correspongui satisfer per l'ISD²⁸. En cas contrari, no té lloc aquesta addició de béns²⁹.

⁽²⁸⁾Article 11.3 LISD.

⁽²⁹⁾Article 29 RISD.

4. Normes especials

Atès que algunes de les figures que es regulen en el capítol IX de la LISD sota el títol de "Normes especials" ja han estat analitzades en aquest mateix mòdul o en el mòdul anterior (donacions especials, acumulació de donacions, particions i excessos d'adjudicació), en aquest subapartat ens limitem a exposar dues figures que encara no hem esmentat. En concret, la **tributació de les adquisicions** quan no estan en ple domini o quan hi concorrin institucions successòries, com substitucions, reserves, fideïcomissos i institucions successòries forals; i la **repudiació o renúncia** de l'herència.

4.1. Usdefruit i altres institucions

La LISD, fent un esforç de síntesi notable, dedica un sol precepte a la tributació de la constitució i a l'extinció de l'usdefruit, als drets reals d'ús i habitació, i a les adquisicions afectades per institucions successòries (substitucions, reserves, fideïcomissos i institucions successòries forals). La regulació d'aquests últims apareix de manera molt més detallada en el Reglament de l'impost³⁰:

⁽³⁰⁾Article 26 LISD.

1) L'usdefruit **temporal o vitalici**, i els drets reals **d'ús i habitació**, es valoren **igual que en l'ITPAJD**. Tant la constitució com l'extinció de l'usdefruit estan subjectes a aquest últim.

Si l'**usdefruit és temporal**, el seu valor serà el 2% de corresponent al valor total del bé per cada any de durada, amb el límit del 70%. Si l'**usdefruit és vitalici**, la seva valoració dependrà de l'edat de l'usufructuari: quan tingui menys de 20 anys, el 70% del valor del bé, i aquest percentatge es minora en la proporció d'un 1% per cada any superior als 20 anys, amb el límit del 10% del valor del bé.

Regla pràctica

La regla pràctica que s'utilitza en aquest cas és que el valor de l'usdefruit és igual a 89 menys l'edat de l'usufructuari (de manera que si l'usufructuari té 19 anys, el valor és del 70%; mentre que si l'usufructuari té 20 anys, el valor és del 69%).

Quan l'**usdefruit** s'hagi constituït a **favor d'una persona jurídica**, no es pot computar per a aquest un valor superior al 60% del total atribuït als béns.

Finalment, el valor dels **drets reals d'ús i habitació** serà el que resulti d'aplicar al 75% el valor dels béns sobre els quals van ser imposades les regles corresponents a la valoració dels usdefruits temporals o vitalicis, segons els casos.

Ara bé, l'adquisició **de la nua propietat** es grava aplicant al valor real que s'atorga a aquesta (diferència entre el valor íntegre del bé i l'atribuït a l'usdefruit) el tipus mitjà efectiu de gravamen corresponent al valor íntegre del bé, i després, quan s'extingeix l'usdefruit i el nu propietari **adquireix el ple domini**, s'ha de girar una segona liquidació aplicant el mateix tipus mitjà efectiu de gravamen únicament al valor de l'usdefruit.

D'altra banda, quan es produeix l'extinció de l'**usdefruit** s'exigeix l'impost segons el títol de constitució, aplicant-hi el tipus mitjà efectiu de gravamen corresponent al desmembrament del domini. Aquesta regla és aplicable quan l'actual nu propietari, en el qual es consolida el ple domini, no hagi estat titular del ple domini sobre el bé objecte de l'usdefruit, quan aquest es va constituir, ja que només en aquest cas aquest titular adquireix alguna cosa que no havia tingut anteriorment, i en cas contrari, si el propietari del ple domini ja tenia aquesta condició en el moment del seu desmembrament, la nova consolidació del domini en ell no comporta cap adquisició que hagi de tributar per l'ISD.

L'article 51 del RISD preveu, finalment, diferents supòsits de **consolidació del domini**, segons que aquest últim es produeixi en la persona del primer nu propietari, de l'usufructuari o d'un tercer, i en funció de la causa d'aquesta consolidació. Així mateix, preveu els usdefruits successius i amb condició resolutòria, la renúncia d'usdefruit, etc.

Article 51 del RISD

1. En adquirir els drets d'usdefruit, ús i habitació es gira una liquidació sobre la base del valor d'aquests drets, amb aplicació, si escau, de la reducció que correspongui a l'adquirent segons el que disposa l'article 42 d'aquest Reglament (reduccions generals sobre la base imposable).

2. A l'adquirent de la nua propietat se li gira una liquidació tenint en compte el valor corresponent a aquella, i, si escau, es minora per l'import de la reducció a què tingui dret el nu propietari pel seu parentiu amb el causant segons les regles del dit article 42 i amb aplicació del tipus mitjà efectiu de gravamen corresponent al valor íntegre dels béns. A aquests efectes, el tipus mitjà efectiu es calcula dividint la quota tributària corresponent a una base liquidable teòrica, per a la determinació de la qual s'ha d'haver tingut en compte el valor íntegre dels béns, per aquesta mateixa base i multiplicant el quocient per 100, expressant el resultat amb inclusió de fins a dos decimals.

Sense perjudici de la liquidació anterior, en extingir-se l'usdefruit, el primer nu propietari està obligat a pagar per aquest concepte sobre la base del valor atribuït a aquest en la seva constitució, minorat, si escau, en la resta de la reducció a què es refereix l'article 42 d'aquest Reglament quan aquesta no s'hagi exhaurit en la liquidació practicada per l'adquisició de la nua propietat, i amb l'aplicació del mateix tipus mitjà efectiu de gravamen a què es refereix el paràgraf anterior.

3. En cas que el nu propietari transmeti el seu dret, amb independència de la liquidació que es giri a l'adquirent sobre la base del valor que en aquest moment tingui la nua propietat i pel tipus de gravamen que correspongui al títol d'adquisició, en consolidar-se el ple domini en la persona del nou nu propietari, es gira una liquidació sobre el percentatge del valor total dels béns pel qual no se li va liquidar, i s'hi aplica l'escala de gravamen corresponent al títol pel qual es va desmembrar el domini.

4. Si la consolidació del domini en la persona del primer nu propietari o nus propietaris successius es produeix per una causa diferent del compliment del termini previst o de la mort de l'usufructuari, l'adquirent només ha de pagar la més alta de les liquidacions entre la que estigui pendent pel desmembrament del domini i la corresponent al negoci jurídic en virtut del qual s'extingeix l'usdefruit.

Si la consolidació s'efectua en l'usufructuari, aquest ha de pagar la liquidació corresponent al negoci jurídic en virtut del qual adquireix la nua propietat.

Si s'efectua en un tercer, adquirent simultani dels drets d'usdefruit i nua propietat, es giren únicament les liquidacions corresponents a aquestes adquisicions.

5. En els usdefruits successius el valor de la nua propietat es calcula tenint en compte l'usdefruit amb un percentatge més elevat i, quan s'extingeix aquest usdefruit, el nu propietari pagarà per l'augment de valor que experimenti la nua propietat i així successivament en extingir-se els altres usdefruits.

S'aplica la mateixa norma a l'usdefruit constituït en favor dels dos cònjuges simultàniament, però només es practica la liquidació per consolidació del domini quan mori l'últim.

6. La renúncia d'un usdefruit ja acceptat, encara que sigui pura i simple, es considera a efectes fiscals com una donació de l'usufructuari al nu propietari.

7. Si l'usdefruit es constitueix amb condició resolutòria diferent de la vida de l'usufructuari es liquida per les regles establertes per als usdefruits vitalicis, a reserva que, un cop complerta la condició, es practiqui una nova liquidació, d'acord amb les regles establertes per a l'usdefruit temporal, i es facin les rectificacions que siguin procedents en benefici del tresor o de l'interessat.

8. Quan s'extingeixen els drets d'ús i habitació, s'exigeix l'impost a l'usufructuari, si ho n'hi ha, pel que fa a l'augment del valor de l'usdefruit, i si aquest usdefruit no existeix, es practica al nu propietari la liquidació corresponent a l'extinció dels mateixos drets. Si l'usdefruit s'extingeix abans dels drets d'ús i habitació, el nu propietari ha de pagar la corresponent liquidació per la consolidació parcial efectuada per l'extinció d'aquest dret d'usdefruit quant a l'augment que en virtut d'aquesta experimenti el valor de la nua propietat.

2) En la **substitució vulgar**³¹, es considera que el substitut hereta al causant, i se li exigeix l'impost quan l'hereu instituït mori abans o no pugui o vulgui acceptar l'herència; en la **pupillar i exemplar**³², es disposa que el substitut hereta al substituït, i l'impost es gira al primer dels subjectes assenyalats.

⁽³¹⁾Article 774 CC.

⁽³²⁾Article 775 CC.

3) Respecte a les **altres institucions successòries**, s'estableixen dues regles:

a) Sempre que l'adquirent tingui facultat de disposar dels béns, es liquida l'impost en ple domini, sense perjudici de la devolució que sigui procedent.

b) L'atribució del dret a gaudir de tots els béns de l'herència o d'una part d'aquesta, des d'un punt de vista temporal o vitalici, s'assimila a l'usdefruit a efectes fiscals.

Reglament de l'ISD

El RISD regula expressament els fideïcomisos, l'herència de confiança, la confiança aragonesa i els fideïcomisos que admet el dret foral de Catalunya (art. 54), i també les reserves (art. 55).

Article 53.3 del RISD

En les substitucions fideïcomissàries s'exigeix l'impost en la institució i en cada substitució tenint en compte el patrimoni preexistent de l'instituït o del substitut i el grau de parentiu de cadascun amb el causant, i es reputen el fiduciari i els fideïcomissaris, a excepció de l'últim, com a mers usufructuaris, tret que puguin disposar dels béns per actes *inter vivos* o *mortis causa*; en aquest cas, es liquida pel ple domini.

4) En els **fideïcomisos**, quan dins els terminis en què s'hagi de practicar la liquidació no es conegui l'hereu fideïcomissari, el fiduciari ha de pagar el resultat d'aplicar a la quota íntegra el coeficient més alt dels assenyalats en l'article 44 per al grup IV, tret que el fideïcomissari hagi de ser designat d'entre un grup determinat de persones; en aquest cas, el coeficient màxim que s'hi aplica per raó de parentiu és el corresponent a la persona del grup de parentiu més llunyà amb el causant.

5) En l'**herència reservable** d'acord amb l'article 811 del Codi civil, ha de satisfer l'impost el reservista en concepte d'usufructuari; però si, per defunció de tots els parents a favor dels quals estigui establerta la reserva, o per renúncia, aquesta s'extingeix, el reservista està obligat a satisfer l'impost corresponent a la nua propietat. En la **reserva ordinària** a la qual es refereixen els articles 968, 969, 979 i 980 del Codi civil, es liquida l'impost al reservista pel ple domini, sense perjudici del dret a la devolució del que hagi satisfet per la nua propietat dels béns als quals afecti, quan s'acrediti la transmissió dels mateixos béns o els seus subrogats al reservatari.

4.2. Repudiació i renúncia

La repudiació o renúncia pura, simple i gratuïta, de l'herència o el llegat abans de la partició de la massa hereditària beneficia igualment tots els cohereus amb dret d'acréixer, els quals incrementen la seva participació i tributen per aquest benefici com si heretessin directament del causant. No obstant això, el parentiu que cal tenir en compte és el del renunciant, si és superior al de l'adquirent o beneficiari a efectes de la liquidació.

La repudiació o renúncia simple

Si el beneficiari de la renúncia rep directament altres béns del causant, només es produiran els efectes de la repudiació o renúncia simple quan la suma de les liquidacions practicades per l'adquisició separada dels dos grups de béns sigui superior a la girada sobre el valor de tots, amb aplicació a la quota íntegra obtinguda del coeficient que correspongui al parentiu del beneficiari amb el causant.

En els altres casos de renúncia a favor d'una persona determinada (renúncia traslativa), hi ha **dues adquisicions gravades**: la del renunciant, que adquireix *mortis causa* i tributa per ISD en la modalitat de successió, i la del beneficiari com a cessió *inter vivos*, que també tributa per ISD en concepte de donació o, en cas que la cessió sigui onerosa, per ITPAJD.

Finalment, la repudiació o renúncia una vegada prescrit l'impost i la renúncia del cònjuge supervivent no realitzada mitjançant una escriptura pública abans de la mort del causant equivalen a una donació.

5. Gestió de l'impost

5.1. Competència

La competència funcional per a la liquidació de l'impost correspon a les delegacions i administracions de l'AEAT o a les oficines amb funcions anàlogues de les comunitats autònomes³³. En tot cas, la comunitat autònoma pot regular els aspectes sobre la gestió i liquidació d'aquest impost d'acord amb la Llei de cessió (excepte l'establiment com a obligatori del règim d'autoliquidació, que és competència de l'Estat), i només en cas d'absència de regulació autonòmica s'hi apliquen les normes que estableix la LISD.

⁽³³⁾Article 34.1 LISD i article 63 RISD.

Quant a la competència territorial, s'estableixen els criteris següents³⁴:

⁽³⁴⁾Article 70 del RISD.

- En les adquisicions *mortis causa*, la residència habitual del causant.
- En les donacions, l'objecte. Així, és el territori on siguin els béns immobles; el de residència habitual del donatari, en els altres casos, o el que correspongui a la part dels béns que tingui més valor.
- En les assegurances de vida, el territori on l'entitat asseguradora hagi d'efectuar el pagament.

5.2. Obligacions formals

En el marc de les obligacions formals, distingim les següents:

1) **Obligació de declarar o autoliquidar.** Corresponen al subjecte passiu l'opció de declarar o autoliquidar l'impost i el deure d'adjuntar-hi la documentació exigida. Aquesta opció desapareix, d'acord amb l'apartat 2 de l'article 31 de la LISD, en les comunitats autònomes respecte de les quals la mateixa LISD disposi que aquesta presentació té caràcter obligatori³⁵. En aquest últim cas, s'hi afegeix que els subjectes passius han d'aplicar el règim de l'autoliquidació pels fets imposables en què el rendiment de l'impost es consideri produït en el territori d'aquestes comunitats autònomes, en virtut dels punts de connexió que preveu la Llei 22/2009, de 18 de desembre, que regula la cessió de tributs de l'Estat a les comunitats esmentades. S'ha de tenir en compte, en aquest sentit, que d'acord amb la DT 6.ª de la LISD, la implan-

⁽³⁵⁾Segons el que disposa l'article 34.4 LISD.

Establiment del règim d'autoliquidació

Les comunitats autònomes que apliquen el règim d'autoliquidació de l'impost amb caràcter obligatori són Andalusia, Aragó, Canàries, Castella-la Manxa, Castella i Lleó, Catalunya, Galícia, Múrcia, Principat d'Astúries, Illes Balears i Comunitat Valenciana.

tació amb caràcter obligatori del règim de declaració liquidació de l'impost l'estableix l'Estat a mesura que les comunitats autònomes vagin establint un servei d'assistència al contribuent per a formalitzar aquesta autoliquidació.

El termini de presentació en les adquisicions *mortis causa* i en les assegurances de vida és **de sis mesos** a partir del dia de la mort del causant, prorrogable sis mesos més. En les donacions, el termini és **de trenta dies hàbils** a partir de l'endemà de la data de l'acte.

2) **Obligacions de tercers.** Els òrgans judicials, els encarregats del **Registre Civil i els notaris** estan obligats a subministrar periòdicament a l'Administració tributària informació relativa als actes en què intervinguin i que puguin donar lloc a la meritació d'aquest impost³⁶.

(36) Article 32 LISD.

5.3. Garanties

Com l'ITPAJD, la LISD estableix una sèrie de mesures per a assegurar el pagament de l'impost:

1) La prohibició de lliurar béns a persones diferents del seu titular o abonar les quantitats derivades d'una assegurança de vida sense que es justifiqui prèviament el pagament de l'impost³⁷.

(37) Articles 32.4 i 32.5 LISD.

2) El tancament registral, o la prohibició d'admissió i negació d'efectes en ofícines o registres públics, dels documents que continguin actes subjectes a l'ISD si no consta la seva presentació per a liquidar³⁸.

(38) Article 33 LISD.

5.4. Liquidacions parcials a compte

Amb l'única finalitat de cobrar assegurances de vida, crèdits del causant, havers deguts i no percebuts per aquest últim, retirar béns, valors, efectes o diners que estiguin en dipòsit i altres supòsits anàlegs, els interessats en successions hereditàries poden sol·licitar, dins els terminis que s'estableixin reglamentàriament, que es practiqui la liquidació parcial de l'impost o fer l'autoliquidació parcial, que té el caràcter d'ingrés a compte³⁹.

(39) Article 35 LISD.

5.5. Pagament

1) Pagament en espècie

El pagament de l'impost es pot fer per mitjà del lliurament de béns del **patrimoni històric** espanyol, segons l'article 69.2 de la Llei 16/1985, de 25 de juny⁴⁰.

(40) Article 36.3 LISD.

L'STC 111/2006, de 5 d'abril, va declarar la inconstitucionalitat de l'article 36.2 LISD, relatiu al presentador del document, perquè entenia que vulnerava el principi constitucional de tutela judicial efectiva consagrat en l'article 24.1 CE.

2) Ajornament i fraccionament del pagament

En el marc de l'ajornament i del fraccionament del pagament, hi distingim dos supòsits:

a) Amb caràcter general. Sense perjudici de les normes generals de l'LGT i de l'aplicabilitat de les normes del RGR, la LISD estableix amb caràcter general la possibilitat que les oficines de gestió acordin **ajornar** el pagament de les liquidacions practicades per causa de mort, per terminis de **fins a un any**, sense garantia, però amb la meritació d'interessos de demora, sempre que no hi hagi inventariats efectiu o béns de fàcil realització suficients per a abonar les quotes liquidades, si se sol·licita abans d'expirar el termini de pagament reglamentari.

Si es presta una garantia, en els mateixos supòsits i les mateixes condicions, el pagament es pot **fraccionar fins a cinc anualitats**. En les mateixes condicions es pot acordar l'ajornament del pagament fins que es coneguin els causahavents⁴¹.

⁽⁴¹⁾Article 38 LISD.

b) Supòsits especials. Igualment, l'article 39 de la LISD preveu com a supòsits especials d'ajornament i fraccionament la possibilitat d'**ajornar** el pagament durant **cinc anys**, amb garantia i sense la meritació d'interessos de demora en els casos de transmissió d'una empresa individual o de l'habitatge habitual del causant.

Activitats

Selecció simple

1. En l'ISD, les hipoteques...
 - a) són de càrregues deduïbles.
 - b) són despeses deduïbles.
 - c) no són càrregues deduïbles, sense perjudici de la deducció del deute garantit.

2. L'aixovar domèstic en l'ISD...
 - a) forma part de la massa hereditària i es valora, si no hi ha prova en contra, en el 3% de l'import del cabal relict.
 - b) no forma part de la massa hereditària, tret que se'n provi l'existència.
 - c) forma part de la massa hereditària i es valora, en tot cas, en el 3% de l'import del cabal relict.

3. En Felip demana un préstec a la Joana, germana de la seva dona, la Teresa, per a adquirir un pis. El préstec es documenta en una escriptura pública. Al cap de poc temps, en Felip mor i la Teresa es constitueix en hereva de part alíquota i percep, entre altres béns i drets, aquest pis. A efectes de la liquidació de l'ISD de la Teresa, el deute pendent de pagament...
 - a) és deduïble.
 - b) no és deduïble.
 - c) és deduïble si la Teresa renuncia a l'herència.

4. En Juli rep una donació amb causa onerosa, i ha de fer front a una prestació a favor del donant. A efectes de l'ISD, aquesta operació...
 - a) no està subjecta.
 - b) tributa pel valor total de la donació.
 - c) tributa per la diferència entre les prestacions.

5. En Robert rep en herència un habitatge habitual del seu pare. A efectes de l'ISD...
 - a) es pot demanar l'ajornament del pagament de l'impost durant cinc anys sense interessos i posteriorment el fraccionament del pagament en deu terminis semestrals amb l'abonament de l'interès legal dels diners.
 - b) no es pot demanar l'ajornament del pagament.
 - c) Les dues respostes anteriors són incorrectes.

6. Després de la defunció del Sr. Comes, un dels seus quatre hereus, en el termini per a declarar o autoliquidar l'impost sobre successions, renúncia de manera pura, simple i gratuïta, i repudia la seva part de l'herència. En conseqüència, escau...
 - a) augmentar la base imposable de l'impost de la resta dels hereus, i afegir el que correspongui a cadascun de la part repudiada.
 - b) liquidar l'impost sobre successions dels quatre hereus, i ignorar, doncs, la renúncia.
 - c) liquidar l'impost sobre successions dels quatre hereus, i ignorar, doncs, la renúncia, i sol·licitar posteriorment la devolució de l'impost liquidat al renunciant.

7. Per a deduir una càrrega establerta sobre un dels béns de l'herència, no és imprescindible...
 - a) que disminueixi realment el valor del bé.
 - b) que la càrrega hagi estat establerta pel causant.
 - c) que sigui una càrrega perpètua, temporal o redimible.

8. A efectes de l'ISD...
 - a) són deduïbles, complint certs requisits, les despeses d'última malaltia, enterrament i funeral.
 - b) són deduïbles, amb caràcter general, totes les despeses derivades de l'acceptació de l'herència (registre, notaria...).
 - c) són deduïbles les despeses derivades de l'administració del cabal relict.

9. L'Andreu, que té un patrimoni de 5.000 euros, hereta dels seus pares una finca rústica a Almeria valorada en 500.000 euros. A l'efecte de calcular l'ISD,...
 - a) a la quota íntegra s'aplica un coeficient multiplicador de l'1,00.
 - b) a la quota íntegra s'aplica un coeficient multiplicador de l'1,05.
 - c) no s'aplica cap coeficient multiplicador perquè es tracta d'una adquisició *mortis causa* per part d'un descendent.

10. En Pau, de 64 anys d'edat, dona al seu fill gran, Felip, unes participacions de la seva empresa individual. A efectes de l'impost sobre donacions, en la LISD aquestes participacions...
 - a) gaudeixen d'una reducció del 95% del valor d'adquisició.
 - b) en cap cas no donen dret a practicar una reducció del 95% del valor d'adquisició.
 - c) gaudeixen d'una reducció del 50% del valor d'adquisició.

11. En relació amb l'ISD, indiqueu quina d'aquestes tres actuacions s'ajusta a l'ordenament jurídic:

- a) Una llei del Parlament d'Extremadura modifica el règim de liquidacions parcials a compte de la LISD.
- b) Una llei del Parlament d'Extremadura modifica el règim d'ajornament i fraccionament del pagament de la LISD.
- c) Una llei del Parlament d'Extremadura modifica el règim d'infraccions i sancions de la LISD.

12. Per disposició testamentària, en Jordi pot gaudir d'un pis fins que tingui lloc l'adjudicació hereditària, sense que en cap cas aquesta situació no pugui ser superior als nou mesos. A efectes de l'ISD, aquesta operació...

- a) té la consideració d'usdefruit i no tributa per l'ISD perquè té una durada inferior a un any.
- b) té la consideració d'usdefruit i tributa per l'ISD.
- c) té la consideració de ple domini i tributa per l'ISD.

13. En Samuel fa una donació d'un cotxe al seu pare Julián. El donatari, en la seva base imposable de l'ISD, es pot reduir en concepte de parentiu...

- a) 15.956,87 euros.
- b) 7.993,46 euros.
- c) 0 euros.

14. En les transmissions per causa de mort, constitueix la base imposable de l'impost sobre successions i donacions...

- a) el valor de l'adquisició global dels hereus, entenent com a tal el valor real de tots els béns i drets heretats.
- b) el valor net de l'adquisició individual de cada causahavent, entenent com a tal el valor real dels béns i drets minorat en les càrregues i els deutes deduïbles.
- c) el valor de l'adquisició individual de cada causahavent, entenent com a tal el valor dels béns i drets segons les normes de l'impost sobre el patrimoni.

15. En l'ISD, la presumpció que formen part de la massa hereditària els béns i drets que durant els tres anys anteriors a la mort hagin estat adquirits a títol oneros en usdefruit pel causant i en nua propietat per un hereu, legatari, parent dins el tercer grau o cònjuge de qualsevol d'ells o del causant és...

- a) un supòsit d'addició de béns.
- b) una presumpció de fet imposable.
- c) un supòsit d'acumulació de donacions.

16. Les despeses de caràcter litigiós ocasionades per la testamentària, en l'impost sobre successions i donacions...

- a) són deduïbles del valor real de la massa hereditària bruta.
- b) no són deduïbles del valor real de la massa hereditària bruta.
- c) donen dret a una deducció en la quota íntegra.

17. Una societat patrimonial amb domicili social a Saragossa té com a únic actiu un bé immoble a València. El senyor Pérez, l'únic accionista d'aquesta empresa, dona les seves participacions al seu fill Miguel. Si tenim en compte que tant el pare com el fill tenen la residència habitual a Sevilla, en quina comunitat autònoma es liquidarà l'impost sobre successions i donacions?

- a) A Andalusia, ja que és on tenen la residència habitual el donant i el donatari.
- b) A Aragó, ja que és on té el domicili social l'empresa.
- c) A la Comunitat Valenciana, ja que és on hi ha el bé immoble.

18. El senyor López és propietari d'un bé immoble valorat en 1.500.000 euros i constitueix un usdefruit temporal sobre aquest per un període de 24 anys a favor d'en Lluís, que té 36 anys. A efectes de l'impost sobre successions i donacions, el valor de l'usdefruit serà de...

- a) 795.000 euros.
- b) 720.000 euros.
- c) 780.000 euros.

19. La Maria va heretar un bé immoble del seu marit l'any X. Cinc anys més tard, la Maria mor i hereta aquest immoble el seu fill Lluís. En Lluís pot deduir la quota de l'impost sobre successions i donacions pagada per la Maria...

- a) de la seva quota íntegra.
- b) de la seva base imposable.
- c) No hi pot aplicar cap deducció i ha d'excloure el valor de l'immoble de la seva base imposable.

20. L'Antònia, vídua, mor i deixa en herència entre els seus béns una assegurança de vida de 30.000 euros, el beneficiari dels quals és el seu fill petit, i un immoble sobre el qual hi ha una hipoteca. Indiqueu la resposta correcta:

- a) Les quantitats de l'assegurança de vida no s'inclouen per al càlcul de l'aixovar domèstic, i la hipoteca és una càrrega deduïble.
- b) Les quantitats de l'assegurança de vida s'inclouen per al càlcul de l'aixovar domèstic, i la hipoteca és un deute deduïble.
- c) Les quantitats de l'assegurança de vida no s'inclouen per al càlcul de l'aixovar domèstic, i la hipoteca no és una càrrega deduïble.

Casos pràctics

1. El 5 de setembre de l'any X mor en un accident de trànsit Genaro Quejica, solter i orfe. En el testament que va redactar l'any $X - 1$ nomenava hereu el seu germà Benjamín, i va disposar un llegat a favor del seu amic Facundo per un import de 12.020,24 euros.

En el moment de la mort, el senyor Genaro Quejica era propietari de diversos béns:

- L'habitatge habitual, valorat en 120.202,42 euros.
- Un xalet adossat en una població turística, valorat en 240.404,84 euros.
- Una llibreta d'estalvis oberta en una entitat financera, en la qual tenia ingressats 1.202,02 euros.
- Un compte a termini obert amb 30.050,61 euros en la mateixa entitat financera.

D'altra banda, Genaro Quejica tenia pendent de pagament 8.414,17 euros al seu metge per l'operació de cor que li havia practicat, deute que, finalment, va satisfer el seu germà Benjamín.

- a) Determineu el subjecte passiu de l'ISD.
- b) Calculeu la base imposable de l'ISD.

2. En Jordi i la Daniela han rebut 100.000 euros, el primer en concepte d'herència i la segona en virtut d'una donació. Indiqueu les principals diferències que s'observen en l'ISD en la quantificació del deute tributari d'aquests dos subjectes.

3. El 3 de desembre de l'any X, l'Eugeni, que fins aleshores tenia un patrimoni de 800.000 euros, va rebre la donació d'un terreny que era propietat del seu amic Alfred, amb un valor cadastral de 150.000 euros. l'Eugeni, a més, va assumir fer-se càrrec del crèdit hipotecari pendent de pagament que requeia sobre l'immoble (la quantitat encara no pagada era de 30.000 euros). Més tard, el 5 de novembre de l'any $X + 3$, l'Alfred va morir, després d'una llarga malaltia. En previsió del seu delicat estat de salut, l'Alfred va fer testament abans de morir, i en aquest document va instituir el seu amic Eugeni, que en aquell moment tenia 42 anys, com a legatari, i va constituir a favor seu l'usdefruit vitalici sobre un altre immoble que tenia un valor cadastral de 100.000 euros.

Suposant que la comunitat autònoma corresponent no ha dictat cap normativa que afecti l'ISD, calculeu la quota que s'ha de pagar de les dues transmissions lucratives del supòsit.

Solucionari

Selecció simple

1. c
2. a
3. b
4. c
5. a
6. a
7. b
8. a
9. a
10. b
11. a
12. b
13. c
14. b
15. a
16. a
17. c
18. b
19. b
20. c

Casos pràctics

1.

a) Són subjectes passius de l'ISD en les transmissions *mortis causa* els causahavents (article 5 LISD). Per tant, són subjectes passius: el germà del causant, Benjamín, al qual nomena hereu universal, i el seu amic, Facundo, en qualitat de legatari.

b) La base imposable de l'ISD en les transmissions *mortis causa* està formada pel valor net de l'adquisició individual de cada causahavent; és a dir, el valor real dels béns menys les càrregues i els deutes (article 9.a LISD).

A aquest efecte, s'ha de calcular el cabal hereditari (cabal relicte més l'aixovar domèstic).

Cabal relicte:

- Habitatge habitual: 120.202,42 euros.
- Xalet adossat: 240.404,84 euros.
- Llibreta d'estalvis: 1.202,02 euros.
- Compte a termini: 30.050,61 euros.
- Total: 391.859,89 euros.

Aixovar domèstic (constituït pel 3% del cabal relicte) (article 15 LISD):

$$391.859,89 \times 3\% = 11.755,80 \text{ euros.}$$

Cabal hereditari: $391.859,89 + 11.755,80 = 403.615,69$ euros.

- Per a calcular el valor net dels béns, cal deduir del cabal relicte el deute relatiu a l'operació de Genaro Quejica, que va ser satisfeta pel seu germà Benjamín. Per tant, el resultat és el següent:
- Valor net dels béns: $403.615,69 - 8.414,17 = 395.201,52$ euros.
- D'altra banda, la base imposable de l'ISD que ha de satisfer en Facundo (article 9.a LISD) és de 12.020,24 euros.
- La base imposable de l'impost a càrrec d'en Benjamín està formada pel valor net dels béns menys el llegat establert. Per tant:
- Base imposable de l'ISD que ha de declarar en Benjamín: $395.201,52 - 12.020,24 = 383.181,28$ euros.

2. Encara que l'article 9 de la LISD defineix en les lletres *a* i *b* la base imposable de l'impost en els mateixos termes per a les successions (el cas d'en Jordi) i per a les donacions (el cas de la Daniela), és a dir, valor real dels béns i drets, minorat per les càrregues i els deutes deduïbles, hi ha normes especials que determinen diferències.

- En Jordi ha d'aplicar el règim d'addició de béns (art. 11 LISD), no aplicable a la donació de la Daniela.
- En Jordi pot deduir tots els deutes del causant que puguin ser acreditats o ser justificats, amb l'excepció dels deutes a favor dels hereus o legataris de part alíquota (entre aquests, el mateix Jordi) i dels cònjuges, ascendents, descendents o germans d'aquells (art. 13 LISD). En el cas de la donació a favor de la Daniela, en canvi, només són deduïbles els deutes garantits amb drets reals que recaiguin sobre els béns transmesos, i sempre que l'adquirent (la mateixa Daniela) hagi assumit de manera fefaent l'obligació de pagar el deute garantit (art. 17 LISD).
- En Jordi pot deduir determinats despeses de litigi i d'última malaltia, enterrament i funeral (art. 14 LISD), mentre que en la donació (Daniela) no hi ha despeses deduïbles.
- En el supòsit d'en Jordi, forma part de la base imposable l'aixovar domèstic (art. 15 LISD), mentre que en les donacions (Daniela) no apareix aquest concepte.
- També en el cas de la base liquidable hi ha diferències importants en la LISD: les reduccions a la base imposable per transmissions entre parents, d'assegurances de vida, d'empreses individuals, d'habitatges habituals i de patrimoni històric, són aplicables només a en Jordi (apartats 2 a 4 de l'art. 20 LISD), atès que en el cas de les donacions no estan previstes reduccions (apartat 5 de l'art. 20 LISD), excepte en el cas de les reduccions per transmissió d'empreses individuals i de patrimoni històric (apartats 6 i 7 de l'art. 20 LISD).
- Finalment, el règim del tipus de gravamen, del coeficient multiplicador i de la quota tributària és aplicable en les mateixes condicions a en Jordi i la Daniela.

3. L'Eugeni ha de pagar una primera quota d'ISD per la donació de l'any X. El valor real del pis minorat en les càrregues i els deutes deduïbles constitueix la base imposable, segons la lletra *b* de l'article 9 de la LISD. Entre les càrregues deduïbles, el dret real d'hipoteca no disminueix el valor del bé transmès (art. 12 LISD, per remissió de l'art. 16 LISD); però, en canvi, el deute pendent de pagament sí que és deduïble pel fet que aquest deute està garantit amb un dret real de garantia, com és la hipoteca, i que l'adquirent (l'Eugeni) ha assumit de manera fefaent l'obligació de pagar-lo (art. 17 LISD).

Per tant, la base imposable de la donació de l'any X és: 150.000 (valor real del pis) - 30.000 (deute pendent de pagament) = 120.000 euros.

En aquest cas, la base imposable coincideix amb la base liquidable, perquè no són aplicables al supòsit cap de les reduccions que preveuen els números 5, 6 i 7 de l'article 20 de la LISD.

La quota íntegra de l'ISD s'obté aplicant a la base liquidable l'escala que preveu l'article 21.2 de la LISD. Haurem d'aplicar l'escala vigent en el moment de la formalització de la donació, és a dir, la de l'any X, que és la mateixa que la de l'any X + 3.

Fins a una base liquidable de $119.757,67$, correspon una quota íntegra de $15.606,22$ euros. A la resta de la base liquidable ($120.000 - 119.757,67 = 242,33$) s'aplica el tipus de gravamen de $18,70\%$, amb la finalitat de calcular la resta de quota íntegra: $242,33 \times 18,70\% = 45,32$ euros. La quota íntegra de l'ISD és, doncs, la suma de les dues quantitats resultants: $15.606,22 + 45,32 = 15.651,54$ euros.

Sobre la quota íntegra obtinguda s'aplica el coeficient multiplicador que estableix l'article 22.2 de la LISD. Com que la relació entre donant i donatari és únicament d'amistat (no parental), correspon aplicar-li el coeficient de $2,1$, que és el previst per al grup IV i per a un patrimoni preexistent de 800.000 euros (segons el que s'indica en l'enunciat). Per tant, la quota de l'ISD que ha de pagar l'Eugeni és: $15.651,54 \times 2,1 = 32.868,23$ euros.

Posteriorment, l'Eugeni ha de pagar una segona quota d'ISD pel llegat de l'any X + 3. També en aquest cas el valor real del pis minorat en les càrregues i els deutes deduïbles constitueix la

base imposable, segons la lletra a) de l'article 9 de la LISD. L'Eugeni, no obstant això, només rep un dret real d'usdefruit sense càrregues ni despeses. Per aquest motiu, la base imposable està constituïda en aquest cas pel valor de l'usdefruit vitalici. Aplicant-hi la regla de valoració que conté el segon paràgraf de la lletra a) de l'article 26 de la LISD, resulta que l'Eugeni ha de computar en la base imposable el valor que resulti d'aplicar un 47% sobre el valor del bé immoble (100.000 euros, segons el que indica l'enunciat). El percentatge del 47% resulta de la diferència entre el 70% indicat en el precepte i el 22%, pel fet que l'edat de l'Eugeni quan rep el llegat supera en 23 anys l'edat indicada en el precepte (menys de 20 anys).

Per tant, la base imposable és: $100.000 \times 47\% = 47.000$ euros. També en aquest cas, la base imposable coincideix amb la base liquidable, perquè no són aplicables al supòsit cap de les reduccions que preveuen els números 2, 3 i 4 de l'article 20 de la LISD.

La quota íntegra de l'ISD s'obté aplicant a la base liquidable l'escala que preveu l'article 21.2 de la LISD. Ara bé, en aquest cas es produeix un supòsit d'acumulació de donacions, en els termes indicats en l'article 30.2 de la LISD, que persegueix evitar l'elusió de la progressivitat de l'impost. Com que entre la donació de l'any X i el llegat de l'any X + 3 han transcorregut menys de quatre anys, a l'efecte de calcular la quota íntegra corresponent al llegat hem de tenir en compte la base liquidable del total de les adquisicions acumulades de l'Eugeni (donació de l'any X i llegat de l'any X + 3): 120.000 euros (base liquidable de la donació) + 47.000 euros (base liquidable del llegat) = 167.000 euros. A continuació, hem de calcular el tipus mitjà corresponent a aquesta base liquidable acumulada, amb la finalitat d'aplicar-lo posteriorment només a la base liquidable del llegat.

Fins a una base liquidable de 159.634,83, correspon una quota íntegra de 23.063,25 euros. A la resta de la base liquidable ($167.000 - 159.634,83 = 7.365,17$) s'aplica el tipus de gravamen de 21,25%, amb la finalitat de calcular la resta de quota íntegra: $7.365,17 \times 21,25\% = 1.565,10$ euros. La quota íntegra de l'ISD és, doncs, la suma de les dues quantitats resultants: $23.063,25 + 1.777,60 = 24.628,35$ euros.

El tipus mitjà de gravamen de l'Eugeni es calcula dividint la quota íntegra entre la base liquidable i multiplicant el resultat per 100: $(24.628,35 / 167.000) \times 100 = 14,75\%$. Aquest tipus mitjà de gravamen corresponent a la base liquidable acumulada s'aplica a la base liquidable només de la segona transmissió, és a dir, del llegat de l'any X + 3, amb la finalitat de calcular la quota íntegra de l'ISD: $47.000 \times 14,75\% = 6.932,5$ euros.

Sobre la quota íntegra obtinguda d'aquesta manera s'aplica el coeficient multiplicador que estableix l'article 22.2 de la LISD. Com que la relació entre causant i legatari és únicament d'amistat (no parental), correspon aplicar el coeficient de 2,1, que és el previst per al grup IV, suposant que el patrimoni preexistent en el moment de la donació de l'any X (800.000 euros, segons el que indica l'enunciat) no hagi augmentat per sobre de 2.007.380,43 euros en el moment de la mort del causant, l'any X + 3. Per tant, la quota de l'ISD que ha de pagar l'Eugeni és: $6.932,5 \times 2,1 = 14.558,25$ euros.